

**Stenografisch verslag van het congres over het wetsvoorstel "Werken aan winst"
op 7 september 2006 in Den Haag.**

1. Economische invalshoek, tax competition, effectiviteit van de voorstellen, vestigingsklimaat, bewegingen in omliggende landen

De voorzitter, mr. J.W. van den Berge

De eerste spreker, over de meer algemene economische aspecten van het wetsvoorstel, is prof. Spengel, hoogleraar in de allgemeine Betriebswirtschaftslehre und Betriebswirtschaftliche Steuerlehre van de universiteit van Mannheim. Hij is bij intimi bekend geworden door de modellen die hij samen met Otto Jacobs heeft ontwikkeld voor het berekenen van de effectieve belastingdruk. De echt geverseerden in het onderwerp Werken aan winst hebben in de nota naar aanleiding van het eindverslag, op blz. 14 en 15, staatjes gezien die afkomstig zijn van prof. Spengel.

Nadat de heer Spengel heeft gesproken hoort u een inleiding van prof. Vording, werkzaam aan de universiteit van Leiden.

Omdat prof. Spengel snel weer naar Duitsland moet, zullen wij na deze twee inleidingen een korte tijd ruimte geven voor discussie.

Prof. Spengel, es freut uns sehr dass Sie auf dieser Tagung von unserer Vereinigung sprechen wollen.

Prof.dr. Chr. Spengel

Thank you, Mr. president, for your nice words and thank you for inviting me to give a short presentation on the economic aspects of tax reforms in different countries. Two months after the soccer world championships it's not so hard for Dutch people to have a German speaker on a conference. In the end I will evaluate the Dutch tax reform proposals quite more positive than what is going on in Germany. My basic aim is first to highlight proposed aspects, the main big points, of the tax reforms in both countries and then make an evaluation from a more economic perspective. This is not just a perspective of both countries. It is embodied in an EU-wide comparison of effective tax burdens.

slide 2: Company tax reforms in the Netherlands and in Germany

slide 3: Highlights of proposed tax reforms

In order to evaluate tax reform proposals or tax systems in general we need some measures. There are different measures for highlighting different aspects of tax reforms. This will be some theory in my presentation. Then I will rush to the evaluation of the impact of the different reform proposals, on the attraction of direct investment and the stimulation of the domestic investment climate. Finally I will draw some conclusions.

If we compare the reform proposals in both countries, we find that there is a similar intention and a common principle. The economic intention is to stimulate the investment climate. I think this is a general intention of many tax reforms. The principle is to reduce the tax rate and to broaden the tax base. But we will see that there is only one principle in common. That is the reduction of the tax rate. I think you all know better what is going on in your country: the proposed reduction of the corporation tax rate of a bit above 25%. Then there should be some cut-backs of depreciation allowances on certain business assets. The second element would be a limitation of the loss-compensation. There are other elements, which I cannot consider here, so there is some incentive for R and D-investment, the royalty box and some proposed changes with respect to group financing. On the shareholder level is a minor measure for domestic investment. The withholding tax should be reduced.

In Germany we are not so far as you are in the Netherlands, but we are still discussing. There is a consensus only with respect to reduce the corporation tax and the corporation tax rate or the nominal tax rate, which includes trade tax in Germany. It is now a bit below 40%. The government has announced the intention to reduce this rate just below 30%. This should be done by reducing our corporation tax rate of 25% by one half to 12,5%. If we add the trade tax we end up at 30%. What is not clear, I have to admit, is how the tax base should be broadened. There is one principle. The tax reform should not cost more than five billion euros, but if you reduce the tax rate by about eight percent points it will cost about fifteen billion euros. So we have to make up our minds how to refinance ten billion.

The proposals go into different directions compared to the Netherlands. We do not want to make any changes in tax accounting. We want to broaden the tax base by disallowing certain deductible expenses from both the corporation tax and the trade tax. What would be likely is to disallow the deductibility on interest payments by 50%, but there could be even more severe measures. We don't know. Also in discussion is a major change in shareholder taxation. We have a shareholder-relief system on dividend income. One half is exempt of the dividend income from the personal income tax. We want to abolish this exemption system and introduce a final withholding tax, which should be similar to the tax rate on corporations, about 30%, and cover all categories of capital income.

slides 4 and 5: Economic criteria to assess tax systems

You see there is a common principle, but the measures are very different, which will have an impact on the evaluation. In order to briefly provide you an understanding of the assessment on tax reforms it is necessary to show you one slide of different measures of effective tax burdens, since really every day in the newspapers you get presented measures which use different models. It is very hard to understand what the background of these models is. So if you want to enhance or to stimulate the investment climate this is always twofold. The stimulation could be to attract direct investments from multinationals. The effort can also be to increase the level of domestic investments, which is something different in reality. There are different measures. On the one hand we have the costs of capital and the related effective marginal tax rate (EMTR). On the other hand there is the effective average tax rate (EATR). For the stimulation of the level of investments it is relevant to affect the cost of capital.

What is the cost of capital? This is the minimum return of investment it must yield before any taxes, so that the project net of taxes is just worth while for the investor. To make a simple assumption: you can invest private money in the banking sector and you receive an interest of 5%. When will you invest money in a corporation? If you receive the same net income. If you want an interest rate of 5% and you have a definite corporation tax rate of 25%, the corporation must earn 6,67% to pay 5% after taxes. The theory says that a tax reform which increases the cost of capital and increases definite company taxes has a negative impact on the level of domestic investment, because investment must earn more money before taxes in order to become worth while. This is clear. The reality is that you must earn more than the cost of capital. Otherwise there is a bad incentive for investments. The effective marginal tax rate links this measure with a percentage. It is very easy. If you divide the difference with the market interest rate by the cost of capital you end up by a 25% definite tax rate.

Cross-border investments or investments by multinationals directing investments have something different in common. They are very profitable investments. They earn more than the market interest rate, so they earn real profits, stemming from intangible goods. We call them firm specific rents. There is a different idea. They really make a profit above the market interest rate and these profits are taxed and afterwards distributed to the shareholders. For a tax reform it is relevant to increase net profits, in order to decrease the effective average tax rate on profitable investments.

Before presenting you some results I want to show you that attracting the level of domestic investment or multinational direct investment we have to influence different elements of the tax codes. An investment which is just worth while is just earning the cost of capital. You know as a tax practitioner that all costs of capital, like interest costs or depreciation, can be deducted from the tax base. So you can deduct for marginal investments or costs. What is relevant for the tax burden is the tax base and maybe non-profit taxes. But if you earn more, if your cost of capital is 5% and you earn 20%, the difference, 15%, is just taxed by the nominal tax rate. So to attract multinational investment it is even more relevant to have a look at the nominal tax rate. When we calculate effective tax rates, we have to bear in mind that it's not sufficient just to look at the nominal tax rate. We really have to include the most relevant aspects of tax codes, like different categories of taxes, various elements of the tax basis, the nominal tax rates and also the corporation tax-system. We have to ingress in models of relevant economic parameters, like different kinds of investment or the distinction between the corporate and the shareholder level.

slide 6: The Devereux Griffith Model

There is a common model. I have realised that many ministries of finance, as the Dutch one and the German one, present figures developed by this model, made by two British researchers, the Devereux-Griffith Model. This model takes into account five different assets for corporations, buildings, intangibles, machinery, financial assets and stocks. At the shareholders side we distinguish different forms of financing and investments. A shareholder can insert new equity capital and receive in return a dividend or he can grant a loan and receive an interest. The corporation can retake profits and the benefit will be an increased capital gain when disposing of the shares. By doing so we can include a lot of aspects of the tax codes. If you think of the tax base you can include depreciation on buildings, intangibles and machinery and stock evaluation. On the shareholders side you can think of the interest deductibility, the corporation income taxes, the dividend taxation and capital gains taxations. It is a very simple model, but we include a lot of elements of the tax receipts. We have fifteen different cases. In the following I combine these cases and show you a kind of weighted average tax burden on these investments. For the Netherlands I have included the corporation tax, the real estate tax on buildings and all the deprecation allowances. On the shareholder level I include the relevant measures. For Germany I include the same taxes, plus our nice trade tax on income. Now we will see how the reforms affect the different measures.

Slide 7: Impact on direct investment/Effective average tax rates (EATR)-Corporate level (EU 2006)

Let us look at the present situation. We talk about the effective average tax rates. We have a profitable investment at the level of the corporation and this is the portion which is taken away by tax. As you can see we have a wide range of effective tax burdens in the EU, from approximately 10% in Cyprus to 36% in Spain, so the range is 26% and the average is about 24%. We can also see that there is a great variation among regions. 9 Out of 10 of the top ten countries are accession countries, with the exception of Ireland, which takes the third position. The Netherlands are right now slightly above average and Germany is a high tax country. The difference between the two countries amounts to approximately 8 percentage points. Before we see the effect on the results the question is what has the major impact on the effective average tax burden. It could be the tax base, the number of taxes or the tax rate. As I told you from theory we expect that the nominal tax rate has the major impact.

Slide 8: Impact on direct investment/Comparison EATR vs. Statutory tax rate - Corporate level (EU 2006)

In slide 8 we compare the effective average tax rates, the red bars, with the nominal tax rates on corporate income. We can see that with the exception of Ireland, Cyprus and France the statutory tax rate is slightly above the EATR. This is clear as we have some incentives in the tax base to reduce the effective tax burden below the nominal tax rate. It is very interesting to note that the pattern of the ranking of the 25 countries with respect to the nominal tax rates is quite similar to the pattern with respect to the effective tax rates. As I told you there are only three deviations. One of them is France and we all know that this country has a portion of non-profit taxes - think of the *taxe professionnelle* - which is not included in the nominal tax rate.

Slide 9: Impact on direct investment/Impact of tax reforms 2007/08 on EATR-Corporate level (EU 2006)

When the reforms would become effective I had to make assumptions for both countries. For the Netherlands it is not clear, if we think of an industrial company, whether we will have a limitation of the depreciation on real property or not. The rules distinguish between portfolio investments. The first bar takes into account amortization of real property and the second does not. In the optimistic situation the tax burden will be reduced by some 5 percentage points and the Netherlands would approach the average. The German tax reform would improve the country ranking and reduce the tax burden by even 7 percentage points. The reason is clear: we would have a higher tax rate reduction. Of course we have to bear in mind that both countries cannot take full advantage of the tax rate reduction, since we have some compensating elements in the tax base. I mention the depreciation allowances in the Netherlands and the limitation of interest deductibility in Germany. We have to realise, however, that the difference between both countries would decrease, so we have right now 8 percentage points and we will end up below 5 percentage points. Anyway, it would be important for the two countries to move if the other one moves, otherwise we lose advantage.

Slide 10: Impact on direct investment/EATR- Corporate level (EU-15 2001, EU-Accession 2004)

To give you an impression of tax competition during the last five years I refer to the situation of five years ago. There is a discussion in Europe about the question whether there is a race to the bottom or a race to the average. Five years ago there was a similar pattern. As you can see we had in 2001 a similar range of effective tax burdens, from 10% (Ireland) to 36% (Germany). In 2001 nine accession countries were among the top ten and seven countries, among others Germany and the Netherlands, were in the highest top ten. We have of course a tax rate reduction. The average tax burden five years ago was 2 percentage points higher. I fail to notice a race to the bottom. To make it more general I show you a last slide on the effective average tax rate, which is important for multinationals.

Slide 11: Impact on direct investment/EATR - Corporate level (EU and Switzerland, different years)

I made a division for three European regions, the Netherlands and Germany. I divided the 25 EU-countries into the accession countries (the red bars), the former EU 15 (the dark blue bars) and I included Switzerland, with its 12 cantons (the pink bars), the Netherlands and Germany. As you can see the 12 cantons of Switzerland are on an average quite similar to the accession countries. If I compare the various periods I realize that there is action among accession countries, in Switzerland, but also among the former EU 15. So there is tax competition but no race to the bottom. In my opinion there is also no race to the average, because the average decreases in the course of the years. All countries are active.

If I take a look at the situation for the Netherlands I think one thing is important with your reform. Rankings are important for multinationals. It would be the first time for the Netherlands to rank below the average of the former 15 member states. The Netherlands would be in the third position of the former EU 15, after Austria and Ireland. Germany remains above the average and a high tax country for the old member states.

Slide 12: Impact on domestic investment climate? Changes (2006/2007) in cost of capital caused by the Dutch tax reform - Level of qualified shareholder

This slide shows the impact on the domestic investment climate. The model has five different assets, viz. buildings, intangibles, machinery, financial assets and inventories. We

can distinguish three different forms of financing, viz. retained earnings, new equity and debt financing. In this way we can calculate a weighed average. If we want to draw any conclusions on the impact of the domestic investment climate, the theory tells us we have to look at the cost of capital and we have to include the shareholder level. This is important, as the domestic shareholder decides whether to invest or to save money on a bank account. What you see here are the changes in the cost of capital from 2006 to 2007 if the reform would become effective. The red bar shows that overall the impact is positive, because the cost of capital would be reduced by 0,2 percentage points. This is a lot when you think of a rate of interest of 5%. The reason for this reduction is that the Dutch tax reform puts an incentive on equity financing, because you would reduce the effective corporate tax burden by reducing the corporate tax rate by 4 or even 5 percentage points. This is a definite burden and reduces equity financing and produces a positive impact to inject more equity in companies. This is extremely relevant if you think of start-ups which need fresh equity. Why does that financing increase? It is clear that if you reduce the corporate tax rate your tax savings from deducting interest from the corporate tax base will be less. Apart from theory you can understand the result. For the investment the impact is also positive, with the exception of buildings. If the cutback of the depreciation of buildings will become effective there will be a negative incentive to invest in buildings. In my opinion this does not hold however for industrialized companies, which have buildings on the assets side and not on the portfolio side. I am not an expert in the Dutch reform. I just made up my mind.

Slide 13: Impact on domestic investment climate/Changes (2006/2008) in cost of capital caused by the German tax reform

What happens in Germany makes a big difference, as shows slide 13 on the impact on the domestic investment climate in Germany. If we look at the results the overall cost of capital would increase by almost 1 percentage point, which amounts to 20%. The reason is that Germany intends to introduce a final withholding tax on capital income. A final withholding tax effects all types of capital income, private income or income paid by corporations. So the first question is: why do the cost of capital for that financing increase. The increase since the interest deductibility would be limited to one half. This is the major reason. The second reason is even more severe. Why do we have increased cost of capital on equity financing? The reason is that the tax burden on equity financing will not be reduced by the reform. Right now we pay a 40% corporate tax and we get a dividend of 60, which is taxed by one half, so 30 are taxable by a personal income tax of 40%, which boils down to about 12. If we add this to the 40% corporate tax we have a nominal tax burden of 52. If we had a withholding tax of 30% and paid a corporate tax of 30% we would get a dividend of 70. 30% of 70 are 21 and so we end up at 51%, which is comparable to 52. If we compare however this 51 to 30% for the interest income, we have a clear disadvantage of equity finance, because we have more incentives to invest our money on the capital market. This is a big mistake of the German politicians. I have not a positive message for our government.

I conclude. Referring to current EU-ranking of company tax burdens Germany is a high tax country for companies, while the Netherlands slightly range above the EU-average.

The proposed company tax reforms in the Netherlands and Germany have the same intention and follow a similar pattern. They have different effects, however.

Referring to the EATR both the Dutch and the German reform proposals enhance the attractiveness of the countries for the location of direct investment. There are different effects, however, in the ranking. The Netherlands will obviously become one of the lowest countries among the old member states, while Germany will range above the EU-average. It gains percentage points in comparison with the Netherlands, however.

In my opinion the Dutch tax reform is a good one and the German tax reform will fail to achieve its goal. It will fail to enhance the domestic investment climate. If you do not allow to deduct interest in an international sense from your domestic tax base you end up in double taxation, which is negative for direct investment.

Thank you very much for your patience. (*Applaus*)

De voorzitter, mr. J.W. van den Berge: Thank you very much, mr. Spengel for your interesting speech.

Het woord is thans aan de heer Vording van de Universiteit van Leiden.

Dr. H. Vording

Dames en heren. Ik spreek in het Nederlands, want het lijkt mij wat kunstmatig om hier in het Engels het woord te voeren, maar ik heb slides in het Engels gemaakt, zodat Christoph Spengel een beetje kan volgen waar wij het over hebben. Komt er straks nog een discussie, dan doen wij dat graag in het Engels.

Mij is gevraagd om een helicopter-view te verzorgen. Twee dagen geleden stond in de krant dat de vervoersmaatschappij Connexxion alle buschauffeurs gaat bijscholen, om ons binnenkort allemaal een helicopter-view te bieden. Ik zag het al meteen voor mij. Daar kunnen de vreselijkste crashes van komen. In dit geval zijn ook vier personen ingehuurd voor een helicopter-view. Wij hebben onderling wat aan afstemming gedaan. Ik geloof dat het allemaal wel goed gaat. Het heeft mij er echter wel toe gebracht een tamelijk hoog abstractieniveau te kiezen. Misschien wordt het hier en daar zo abstract dat ik daar verder aan voorbijga.

De tariefverlaging in Nederland roept de vraag op waar wij heengaan, te meer daar nu de slagschaduw van de voorgenomen Duitse tariefverlaging er overheen valt. Ik vermoed eerlijk gezegd dat in de Nederlandse plannen nog niet volledig is ingecalculeerd wat de Duitsers volgend jaar van plan zijn, zodat 25,5% met de voorgenomen grondslagmaatregelen nog wel niet het einde van het verhaal zal zijn.

De EU heeft geen minimumtarieven in de Vpb. De officiële doctrine van de Europese Commissie - Bolkestein heeft het zo wel eens gezegd - is dat dit ook helemaal niet hoeft, omdat de lidstaten allemaal wel voor zichzelf kunnen uitmaken wat een verantwoorde balans is tussen belastingtarief en lokaal vestigingsklimaat. Niks aan de hand dus, aan de periferie van Europa moeten de tarieven nu eenmaal wat lager zijn dan in het economische hart. Vervolgens moet je je realiseren dat eigenlijk bij alle technieken waarmee hitlijstjes van vestigingsklimaat worden gemaakt belastingdruk helemaal niet bovenaan staat. Bovenaan staan infrastructuur en scholing van de beroepsbevolking. Dan komt de kwaliteit van het overheidsoptreden en pas daarna de belastingdruk. Het gaat dan altijd om belastingdruk voor grote ondernemingen, internationaal mobiele investeerders. Die komt veel meer voort uit de sfeer van loonheffing, heffing op arbeid, dan uit die van de vennootschapsbelasting. De vennootschapsbelasting bungelt ergens in het midden van zo'n lijstje van criteria. Je zou dus niet hoeven te vrezen voor een tax race to the bottom.

In werkelijkheid is die race er wel. Een mogelijke verklaring is dat al die prachtige criteria op grond waarvan het investeringsklimaat in verschillende landen wordt vergeleken niet erg maakbaar zijn. Een overheid, een nationale staat, kan niet in een keer zijn fysieke infrastructuur verbeteren, niet zijn beroepsbevolking plotseling twee keer zo goed scholen, maar zij kan wel snel iets in de Vpb-sfeer doen. Dat gebeurt dan ook volop. Je ziet dat in de EU de grote lidstaten optreden als een soort spelleiders, met name Duitsland. Zij geven zo'n beetje de bandbreedte aan van wat kan gebeuren met de tarieven. Als Duitsland omlaag gaat,

gaat de rest ook omlaag. Nu Duitsland kennelijk van plan is dat opnieuw te doen, roept dat bij de buurstaten weer de nodige zenuwachtigheid op.

Economen kunnen best verklaren waarom kleinere lidstaten zich specialiseren in een wat lager tarief, plus daarbij wat faciliteiten, die erop gericht zijn om doorstroomactiviteiten, mobiele buitenlandse activiteiten, aan te trekken. Dat kunnen zij zich veroorloven, eenvoudig omdat een kleine staat nu eenmaal veel buitenland heeft in verhouding tot zijn binnenland. Het levert te weinig binnenlandse grondslag op om speciale regimes op te zetten voor bijvoorbeeld financieringsactiviteiten van internationaal actieve ondernemingen. De moeilijkheid is zo dat er aan het eind van het verhaal geen stabiel evenwicht is, maar dat wij bezig zijn met een beweging naar beneden.

Daar is in de literatuur natuurlijk al veel bij stilgestaan. Wat men in de Engelstalige literatuur wel een stylized fact noemt, is dat sinds de jaren '80 tariefverlagingen grotendeels zijn betaald door grondslagverbredingen in de Vpb-sfeer. Men kreeg sigaren uit eigen doos. Dat is daaraan te zien dat de effectieve gemiddelde belastingdruk rap is gedaald, terwijl de marginale belastingdruk, samenhangend met de cost of capital, waar Spengel zojuist over sprak, veel stabiel is gebleven. De verklaring daarvoor is natuurlijk dat op een marginale investering het rendement maar net voldoende is. Dat wil zeggen dat dit rendement na belasting in hoge mate wordt bepaald door de beschikbaarheid van aftrekposten. Als je erin schrikt, streep je dat ongeveer weg tegen een tariefverlaging. Je schiet er niets mee op. Bij een hoger rendement nemen de aftrekbare kosten op zichzelf niet toe. Je scoort alleen beter met je investering. Daarbij pluk je veel meer vruchten van de tariefverlaging.

Een daarmee samenhangend verschijnsel is dat wij niet erg veel zien van een structurele daling van de Vpb-opbrengsten in Europa. Wij zien wat tariefverlagingen, maar de Vpb brengt niet echt veel minder op dan tien of twintig jaar geleden, al verschilt dat een beetje per land en in de conjunctuurcyclus. Wel zijn er aanwijzingen dat er recenter, in de laatste vijf of tien jaar, een beweging is waarbij verdere tariefverlagingen niet meer worden gefinancierd uit grondslagverbredingen, maar dat er echt geld bij moet: lastenverlichting. Dat zou kunnen suggereren dat het niet zo gemakkelijk meer is om nog evidente grondslagverbredingen te vinden zoals in de jaren '80, toen je gewoon royale investeringssubsidies kon uitruilen tegen lagere tarieven.

Wat is er in Nederland de laatste jaren gebeurd en wat gaat er nog gebeuren, volgens de voorstellen van Werken aan winst? Ik heb dat uit de memories van toelichting op de belastingplannen van de laatste jaren gehaald. Tussen 2002 en 2006 is ons algemene Vpb-tarief met ruim vijf punten gedaald. Dat kostte bij elkaar 2,2 mld. Financiën weet het vast preciezer, maar ik heb gewoon de gegevens van wat belastingplannen bij elkaar geteld. De financiering komt maar voor een heel klein beetje uit de Vpb-sfeer, namelijk uit de 13ca-verliezen en de gemengdekostenmaatregelen. 0,3 mld is echte lastenverlichting, waarvan niet gezegd kan worden waar het vandaan komt. De schatkist heeft dat ergens opgelost. 1,6 mld is gerealiseerd uit verschuivingen naar elders in de economie, de grijze kentekens enz.

De suggestie is dat het niet zo gemakkelijk meer is in Nederland om evidente grondslagverbredingen te vinden voor tariefverlagingen. In Werken aan winst gaat het echter heel anders. De verdere tariefverlaging kost 1,8 mld. Daar komt 0,8 mld voor de boxen bij. De financiering daarvan komt uit de grondslagverbreding in de Vpb-sfeer, met een 400 mln aan lastenverlichting in de Vpb-sfeer. Ik laat de inkomstenbelasting er helemaal buiten, maar daar zit nog eens 300 mln. Spengel vertelde zojuist over de voorgenomen reductie met de helft van de aftrekbaarheid van rente in Duitsland. Dit alles suggereert dat men op verschillende plaatsen in Europa nog niet het idee heeft opgegeven om tariefverlagingen te betalen uit verbreding van de Vpb-grondslag.

Daarmee komen wij op een probleem, want wij lopen dan aan tegen een zekere verruwing van het winstinkomensbegrip. Ik citeer uit een commentaar van de NOB op de

wetsvoorstellen Werken aan winst, blz. 1. Je hoeft niet ver te zoeken. De Orde zegt dat het eigenlijk een politiek oordeel is hoe de plannen worden gefinancierd. *"Desalniettemin heeft de Orde grote moeite met deze voorstellen vanuit theoretisch perspectief, aangezien deze voorstellen een ingrijpende inbreuk maken op een aantal wezenlijke fundamenten van de Wet op de vennootschapsbelasting zoals goedkoopmansgebruik en het totaalwinstbegrip."*

Wij lopen tegen verzuimen aan, waarbij het de vraag is of wij dat wel willen of niet. Mijn stelling zou zijn dat daarmee op zichzelf best pragmatisch kan worden omgegaan. De normatieve betekenis van een inkomensbegrip, ook van een winstinkomensbegrip, is dat je belastingplichtigen wilt beschermen tegen de ongebreidelde hebzucht van de staat. De staat heeft zich aan buitengrenzen te houden bij het aanwijzen van wat allemaal tot het betalen van belasting moet leiden. Die beschermende functie is in de Vpb-sfeer steeds minder nodig, omdat Nederland net als andere lidstaten gewoon moet zorgen voor competitieve fiscale regels. Niks fiscale exploitatie van grote ondernemingen! Je moet juist zorgen dat je wat aantrekkelijks te bieden hebt in vergelijking met je buurlanden. Een wat pragmatischer geformuleerd winstinkomensbegrip kan best worden uitgeruild tegen een internationaal competitief tarief.

Ondanks een hoog abstractieniveau haal ik er toch even een Amerikaanse discussie bij. Ik heb een klokje bij mij, een relatiegeschenk van de Universiteit van Tilburg. Als ik over mijn tijd heen ga, weet u aan wie dat ligt. In de Amerikaanse discussie over consumption tax zit een voor ons Europeanen opmerkelijk element. Wij denken bij consumption tax aan de btw-systematiek en aan facturen. De Amerikanen denken aan de andere kant van toegevoegde waarde. Zij vragen zich af wat er wordt gedaan met de cash flow, met het geld dat in een jaar per saldo in een onderneming binnenkomt. Dat kun je maar aan twee dingen besteden, aan de loonsom en de rest is kennelijk per definitie kapitaalbeloning, anders gedefinieerd dan volgens boekhoudkundige beginselen. De restcategorie komt alleen aan de factor kapitaal ten goede. In de Amerikaanse discussie leidt dat ertoe dat de consumption tax ook kan plaatsvinden door een heffing op lonen en een heffing op op cash flow basis bepaalde kapitaalinkomsten.

Kijken wij dan terug naar de btw-systematiek, deze middag vanaf dat hoge helicopterniveau, dan is het grappige dat de btw eigenlijk goed is te vergelijken met een heffing op lonen plus een brede heffing op kapitaalinkomen. Een interessante karakteristiek van de btw is dat die in de kapitaalsfeer alleen de economic rent treft. Dat komt doordat de normale kapitaalvergoeding als het ware vrijvalt, onbelast blijft. Immers, de btw op kapitaalgoederen valt onder de vooraftrek. Die kun je salderen met wat je moet betalen. Daarmee is de btw een heffing die in deze benadering weliswaar voornamelijk op lonen drukt, maar ook op kapitaalinkomen. Voor zover zij op kapitaalinkomen drukt, werkt zij neutraler uit dan de vennootschapsbelasting. Ik heb dit niet allemaal zelf verzonnen. Het komt deels uit Amerikaanse literatuur. In Europa is het wel eens door Malcolm Gammie betoogt. Een groot voordeel van de btw-systematiek is dat het Europese kader er al is. Laten wij wel wezen, voor de vennootschapsbelasting zullen wij dat waarschijnlijk nooit bereiken.

Zouden wij in de sfeer van de vennootschapsbelasting iets bereiken dat op Europese coördinatie lijkt, dan moeten wij ons goed realiseren dat dit op zichzelf ook reeds tot een belangrijke vergroving van de wijze van heffen kan leiden. De Europese benadering is altijd een formula approachment. Je benadert aan één loket de Europese winst van een onderneming. Achter dat loket ga je die opsplitsen tussen lidstaten. Daarvoor worden maatstaven gebruikt als het doel van de onderneming, de plaats waar de onderneming haar omzet maakt, waar haar vaste activa staan en waar haar werknemers zijn. Daardoor ontstaat een verdeelsleutel om de totale winst te splitsen over lidstaten. Dat is het basisidee.

De moeilijkheid is dat de te verdelen buit nog steeds wel wordt bepaald volgens het winstbegrip, maar dat de wijze waarop hij aan lidstaten wordt toegewezen wordt bepaald door

dingen die sprekend lijken op een btw of een loonbelasting. Dat wil zeggen dat als een onderneming in een lidstaat meer werknemers aanneemt en in een andere minder dat fiscale gevolgen heeft in de sfeer van de winstbelasting. De formula approachment werkt immers zo. Je kunt dan niet zeggen dat het een loonbelasting is geworden, maar het is ook geen echte vennootschapsbelasting, want het werkt anders. Dit over de vergroving, om de gedachten een beetje los te maken. Ik vermoed bij u een zekere gevoeligheid op dat punt.

Wat nu als wij die vergroving niet willen, geen majeure grondslagverbreding willen en vasthouden aan het fiscale winstbegrip zoals het er ligt. Ik denk dat wij dan nog steeds niet van de noodzaak van tariefsverlaging af zijn. Ik verwacht dat als de Duitse discussie doorgaat wij in Nederland over een paar jaar ook weer gaan praten over iets wat lager moet zijn dan 25,5%. Wat nu als je nadenkt over een Vpb met een tarief van pakweg 15 of 10% op een termijn van tien jaar! In tien jaar tijd kan veel gebeuren. Dan komt vanzelf de vraag op: waarom hadden wij ook al weer een vennootschapsbelasting. Eigenlijk is die in 1941 ingevoerd omdat ondernemers de vennootschap gebruikten als een aantrekkelijke spaarpot. Sinds 2001 is dat natuurlijk een tikkeltje anders. Ons fiscale stelsel zegt tegen ondernemers niet meer dat het verstandig en aantrekkelijk is de winst op te potten. Het zegt: haal die eruit en breng haar naar box 3. Dat is nog mooier dan oppotten in de vennootschap. Het is natuurlijk onzin om te zeggen dat je geen vennootschapsbelasting meer nodig hebt maar de steunfunctie van de vennootschapsbelasting voor de belasting van kapitaalinkomen is sinds 2001 toch wat veranderd.

Wij dachten altijd dat de vennootschapsbelasting een belasting voor rijke mensen was. Uiteindelijk betaalt, zij het via een omweg, de rijkraad. Ook dat is naar ik vermoed een beetje aan het verschuiven, niet alleen door een zekere democratisering van het aandelenbezit maar ook door de rol van grote institutionele beleggers, waardoor ook Jan Modaal belang heeft bij de beurs en de vennootschapsbelasting op ondernemingen. Misschien is de democratisering van het aandelenbezit de verklaring voor het feit dat er überhaupt draagvlak ontstaat voor substantiële Vpb-verlagingen. Voor het overige is het voor de meeste kiezers een volstrekt oninteressant onderwerp. Misschien voelen de kiezers toch een beetje aan dat het ook over hen gaat.

Als de je de vennootschapsbelasting laat wegzakken naar veel lagere effectieve tarieven, neemt natuurlijk ook de uitvoeringsdruk af. Momenteel vergt de uitvoering van de vennootschapsbelasting een enorme inzet van human capital, waarvan overigens een groot deel hier in de zaal zit, en het wordt wat rustiger bij veel lagere tarieven. Dat betekent dat onze kenniseconomie op andere plaatsen van uw inzet zou kunnen profiteren.

In de discussie over de boxen, waar ik overigens niet in treed omdat ik in die helikopter zit, moet je waken voor het ontstaan van een sfeer waarin de mening postvat dat staatssteunregels Brusselse onzin zijn en dat zij ons in de weg zitten waar wij van die leuke dingen hebben bedacht. Staatssteunregels zijn over het algemeen in het belang van de Europese burger. Als er geen staatssteunregels waren, zouden alle lidstaten momenteel typemachinefabrieken subsidiëren, terwijl de markt ze nu heeft geëlimineerd. Wat mis is aan staatssteun is niet in de eerste plaats de concurrentievervalsing maar het feit dat politici geld steken in dingen waarin ondernemers kennelijk geen geld willen steken, en dan nog niet eens hun eigen geld maar geld van de belastingbetaler. Je moet er dus heel terughoudend mee zijn. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat er nooit goede redenen kunnen zijn voor horizontale generieke staatssteun maar de bewijslast ligt bij degene die de steun wil hebben. In de memorie van toelichting vind ik de toe nu toe aangevoerde argumenten voor de R&D-box en de groepsrentebox vooralsnog aan de dunne kant. Ik wil ook graag weten wat er gebeurt als je het niet doet. Wat verwachten wij concreet voor verbetering als wij het wel doen? Je kunt dat nooit achter de komma uitrekenen maar je kunt in elk geval een poging doen om het best mogelijke te benaderen, zodat je over een paar jaar kunt nagaan of je iets hebt bereikt.

Een punt dat daarbij aan de orde is, is het nut van een stabiele en betrouwbare uitstraling op fiscaal terrein. Tariefsverlagingen blijven er naar ik veronderstel wel. Er is wat rumoer over de vraag wat er na 22 november zal gaan gebeuren maar ik zie een toekomstig kabinet niet zo maar weer het Vpb-tarief verhogen. Dat zou tegen de tijdgeest ingaan en leidt tot negatieve publiciteit. Met speciale faciliteiten weet je niet wat er gebeurt. Als de Commissie ze niet goed vindt, komen ze er helemaal niet. Misschien vindt de commissie ze net wel goed maar verdwijnt het politieke draagvlak, of blijken er opeens misbruikmogelijkheden waaraan niemand had gedacht. Dat blijft niet en het draagt naar mijn gevoel ook minder bij aan de betrouwbare omgeving voor internationale investeringen.

Ik heb helemaal niet gesproken over de prachtige economische vruchten van lagere tarieven of Werken aan winst. Dat doet Johan Barnard zo dadelijk vast wel. Het simpele feit ligt er dat als Duitsland naar beneden gaat wij ook weer naar beneden moeten gaan. Dat roept op termijn de vraag op wat de betekenis en de functie zijn van een vennootschapsbelasting in ons systeem en of wij vastzitten aan een normatief idee van wat winstinkomen is en hoe je het moet belasten. Of moeten wij wellicht een zekere vrijheid nemen nu de internationale omgeving er feitelijk om vraagt? (*Applaus*)

De voorzitter, mr. J.W. van den Berge: Meneer Vording, hartelijk dank.

Omdat prof. Spengel snel terug moet naar Duitsland las ik nu ruimte in voor een korte discussie in naar aanleiding van zijn voordracht en die van de heer Vording. Daarna gaan wij verder met het volgende algemene blok.

Prof. mr. S. van Weeghel: I think there was a contradiction, or the beginning of a contradiction, between the graphs that dr. Spengel showed us on the German taxreform, where I think the point was that in fact the taxreform will make Germany less competitive, and Henk Vordings opinion that the German tax reform is going to force us to further reduce the rate. Could you please shed some light on this possible contradiction?

Dr. H. Vording: The problem is, I think, that the effective marginal taxrates and their effects on the cost of capital, are not the only standard of international competitiveness, because we also have to look at that what is happening at the level of the effective average taxrate. There we see a decline in Germany as well. Basically it means however that Germany in dr. Spengels view will become less competitive for those investors who believe they can make no more than a marginal return on their investment. For those investors, however, who believe that they will make large profits on their investment Germany will become more competitive. I think most investors hope to make large profits.

Prof. dr. Chr. Spengel: Yes, this is exactly the contradiction. Basically the reduction of the corporate taxrate is relevant for multinational investors, because they do not care about the taxation of shareholders in the country where the investment takes place but are interested in the taxation of the shareholders in the country where they do come from. So the shareholder taxation in one country is not relevant for multinational investors. Therefore the reduction of corporate taxrate is relevant for multinationals. Both proposals go into the same direction. The financing of the tax revenues is different, however. We intend to get most of the money from domestic investors. As we have seen this has a negative impact on the investment climate, because all different alternatives to finance an investment will become more tax expensive. That is a basic problem. Unfortunately not all politicians are aware of this at the moment.

2. Effect van de plannen op de BV Nederland

De voorzitter, mr. J.W. van den Berge

Dit onderdeel wordt ingeleid door prof. Van Wijnbergen, hoogleraar economie aan de universiteit van Amsterdam en de heer Barnard, plaatsvervangend directeur van de Directie wetgeving directe belastingen van het ministerie van Financiën, en als zodanig betrokken bij het wetsvoorstel.

Prof.dr. S.J.G. van Wijnbergen

Voorzitter. Ik denk dat ik wat verdeeldheid in de gemoederen ga zaaien. Ik vind het wetsvoorstel een voorbeeld van politieke interventies die wij de laatste tijd veel te veel hebben gezien. Politici haken zich vast aan een slogan en willen daarna niet meer horen dat die slogan eigenlijk helemaal niet beschrijft wat er in werkelijkheid gaat gebeuren. Er worden allerlei maatregelen genomen die tot iets heel anders leiden dan de bedoeling is. Nadat dat uitgelegd is kunnen ze echter toch niet meer terug, want zij hebben zich nu eenmaal gecommitteerd. Zij gaan gewoon door met stomme dingen doen. Dat hebben wij na Paars 1 al een aantal keren gezien. Wij hebben De Geus met de WAO bezig gezien. In de toekomst zal de instroom in de WAO worden vergroot. Ik kom straks terug op een paar stukjes uit verkiezingsprogramma's, maar het allermooiste kan ik u niet onthouden, de drie jaar vrijstelling van Vpb voor starters in het programma van de VVD. Iedereen die iets weet van hoe starters in elkaar zitten, weet dat dit de belastingdruk op starters aanzienlijk zal verhogen. Men pakt hen namelijk de compensabele verliezen af. Dat is geen grapje. Een serieuze starter heeft drie, vier jaar nodig om tot winstgevendheid te komen. Je belastingdruk gaat dan met een paar miljoen omhoog. Ik heb zelf een bedrijf opgericht dat nu na vijf jaar winstgevend is. Gelukkig val ik als dit doorgaat in de overgangsregeling. Het zou me een paar miljoen kosten.

Ik vind dit wetsvoorstel iets minder extreem, maar het gaat toch in grote lijnen dezelfde richting op. De wet is duidelijk gemaakt door mensen die geloven dat zulke dingen spectaculair aanslaan, maar die eigenlijk niet goed begrijpen hoe corporate taxes werken en wat voor economisch effect ze hebben. Laten wij een soort benchmark creëren. Hoe beoordeel je zoiets nu? Waarom hebben wij deze wet eigenlijk? Wat is het idee achter deze wet? Waarom wil Joop Wijn het? Ik kan wel vlotjes door hetgeen er in staat gaan, want u weet dat ongetwijfeld veel beter dan ik. Ik heb - courtesy van de heer Barnard - alle stukken op tijd gekregen en vanochtend bestudeerd. De rest weet ik uit de kranten, van een tijd geleden.

Er is een aantal redenen voor de wet genoemd. Als je de verhalen eromheen leest, komt het er voornamelijk op neer dat Joop Wijn Nederland aantrekkelijker wil maken als een locatie voor multinationals. Er zijn hier al een hoop van die jongens, maar goed. De vraag is dan of zijn idee werkt en wat voor een soort multinationals je gaat krijgen. Wij willen ook allemaal het ondernemen bevorderen. Wij willen daarvoor meer starters. Verder willen wij innovatie. Wij zijn allemaal pro innovatie; dat ben ik overigens ook. Innovatie is tijdgebonden. Groei komt uit de inzet van productiemiddelen, maar dat kost wat. Dat is total factor productivity. Zo word je echt rijker. Ik ben het ermee eens dat innovatie belangrijk is. Laten wij uitgaan van die drie criteria: wat is de invloed op het ondernemingsklimaat voor buitenlandse ondernemingen, wat doet het met starters en wat doet het met innovatie?

Het belangrijkste punt is dat het tarief omlaag gaat. Wij hebben net gehoord dat er nog niet eens een race to the bottom is, omdat het gemiddelde omlaag gaat. Ik zou zeggen dat dit nou precies is wat in een race to the bottom gebeurt. Joop Wijn is er heel duidelijk over. Hij heeft een aantal malen gezegd dat wij in de race niet achter willen blijven. Dat wil zeggen dat er inderdaad een race to the bottom is. Ik kan mij voorstellen dat je niet veel keuze hebt als iedereen zich niets van ons aantrekt, maar ik kom straks wel even terug op het idee van minimum tax rates. Daar moet serieus over nagedacht worden, om elkaar niet in een hoek te schilderen waar niemand straks uit kan, maar ook niemand wil zitten. De tariefverlaging komt er.

Wij gaan naar een complicatie van de tarievenstructuur. Daarmee gaan wij iets doen dat door iedereen die ooit met corporate tax reforms bezig is geweest, zoals ik in allerlei rare landen, ernstig wordt afgeraden. Er komt een variëteit aan tarieven die, curieus genoeg, heel dicht bij elkaar liggen. Wij gaan drie tarieven invoeren, van 20% tot 25,5%. Het laatste zou

25% zijn als de Japanners geen anti-lose provision hadden. Het is een interessante vraag waarom je zoveel tarieven die zo dicht bij elkaar liggen wilt invoeren. Er is een 10% persoonlijke inkomstenbelastingvrijstelling voor kleinere bedrijven die geen corporate tax betalen. Er zijn ook allerlei andere ondernemersfaciliteiten voor kleine bedrijfjes. De dividendbelasting gaat omlaag. De financiering vond tot voor kort helemaal plaats uit een grondslagverbreding. Dat schijnt ondertussen voor ongeveer een vijfde uit een soort generieke cadeautjes te komen, waarbij de grondslagverbreding nog 80% van de financiering is. De termijnbeperking van de loss carry back provision en de loss carry forward provision was aanvankelijk behoorlijk stevig. Gerrit Zalm zei in de krant dat een bedrijf dat na vijf jaar nog geen winst maakt maar moet ophouden. Je kunt heel duidelijk zien dat Gerrit Zalm zijn hele leven nooit buiten Den Haag is geweest; anders zou hij niet zulke ongelofelijk stomme dingen zeggen. Ik kom daar straks in detail op terug. In de beperking van de vastgoedafschrijvingen heb ik mij niet heel erg verdiept, maar ik heb er wel het een en ander over gehoord.

Naar mijn mening heeft de nieuwe wet op alle drie criteria, het investeringsklimaat, de starters en de innovatie, ofwel weinig effect ofwel zij werkt averechts. Zij werkt in ieder geval nergens de goede kant op. Ik neem aan dat er een flink aantal belastingadviseurs en -consulenten in de zaal zit. Een aantal van hen gaat het druk krijgen, want er worden allerlei nieuwe mogelijkheden voor tax avoidance gecreëerd. In het bijzonder de royalty box wordt een feest.

Hoe kijk ik er als econoom tegenaan? Wij hebben de benchmark van Joop Wijn genoemd. Het principe van brede grondslagen en lage tarieven is wat bij loon- en inkomstenbelasting door elke econoom aangemoedigd wordt. Dat is precies wat je wilt, want verstoringen komen voort uit marginale tarieven. Average tarieven geven goed aan hoeveel geld je binnenhaalt, tenzij je een grote progressiviteit inbouwt. Een aantal mensen heeft al naar voren gebracht dat het bij de vennootschapsbelasting heel anders ligt. Bij de verstoring van de vennootschapsbelasting is de tax rate, het belastingtarief, maar een van vele factoren. Het gaat vooral om het marginal effect of tax rate. Hoe verandert de verdisconteerde waarde van de after tax cash flow door een nieuwe investering te doen? De corporate tax rate heeft daar natuurlijk invloed op, maar een heleboel andere dingen hebben er ook invloed op. Sterker, je kunt zelfs betrekkelijk eenvoudig aantonen dat generiek verbreden van de grondslag, hetgeen vervolgens leidt tot een equivalente verlaging van het tarief, het marginal effect of tax rate verhoogt. De reden ervoor zal duidelijk genoeg zijn. Het gaat over de verdisconteerde waarde van de cash flow. Je hebt je onkosten aan het begin en je krijgt je winsten pas aan het eind. De verlaging en verbreding van de grondslag voel je aan het begin en de voordelen van de lagere tarieven pas aan het eind. Vanwege de tijdsstructuur van de tarieven gaat het precies de verkeerde kant op.

Een tweede punt is dat er meer dan marginale projecten belast wordt. Er worden ook inframarginale kapitaalinkomsten belast. Er worden economic rents belast. Dan gaat het helemaal fout, want dan moeten ook de verhoogde subsidie en de rental incomes met de grondslagverbreding worden gefinancierd. Dat gaat volledig ten koste van de mensen die aan de marge zitten en geen rental income krijgen. Er is dus een aantal redenen om te verwachten dat bij de vennootschapsbelasting de afweging anders ligt dan bij de andere belastingen. Je moet hier heel goed nadenken. Een brede grondslag en lagere tarieven konden wel eens precies andersom uitwerken dan wordt verwacht. Ik weet niet precies welk model werd gebruikt van een laag marginal effect of tax rate dat zojuist werd genoemd. In de academische wereld gebruiken wij allemaal een beetje hetzelfde spelgoed. King en Fullerton hebben dat jaren geleden al gedaan. Er worden allerlei varianten op gemaakt. Ik zal straks uitleggen waarom dat eigenlijk een heel slechte keus is voor deze specifieke hervorming. Het resultaat is een laag marginaal tarief en een hoog gemiddeld tarief. De enige manier om daartoe te komen is via heel genereuze afschrijvingen. Dat is niet een verbreding van de grondslag maar

juist een uitholling van de grondslag. Met een hoger gemiddeld tarief compenseer je het verlaagde marginal effect of tax rate.

Wat gebeurt hier allemaal? Er is al gezegd dat het gemiddelde tarief voor multinationals maar een van de criteria voor de locatiekeuze is. Een multinational zal heel simpel aan tax planning doen. Hij zal kijken hoe zijn totale tax burden omhoog gaat als hij een bedrijf in Nederland zet, in Ierland, in Polen of God mag weten waar. Uit ervaringen van economen die onderzoek hebben gedaan naar locatiebeslissingen blijkt dat dit niet een heel belangrijk punt is, zolang er niet een heel extreme variatie in die tax burden is. Er spelen meer dingen mee dan de belastingdruk, maar het moet uiteraard niet te gek worden. Als je honderd procent belast komt er niemand.

Het tarief is maar een element in de belastingdruk. Iedereen die betrokken is geweest bij onderhandelingen met belastingautoriteiten voordat ergens een bedrijf werd neergezet, weet dat verschrikkelijk veel andere dingen spelen. Hoe interpreteer en definieer je de grondslag? Wat mag je opvoeren? Hoe snel mag je afschrijven? Hoe classificeer je dingen? Toen er geklaagd werd over hoge belastingtarieven door mensen van Shell zei naar ik meen Duisenberg, toen minister van Financiën, dat die mensen nooit bij hem in de buurt moesten komen, omdat zij maar een fractie betaalden van het statutaire tarief. Die mensen onderhandelen erg slim. Met de belastinggrondslag valt altijd veel te spelen. Ik geloof er werkelijk helemaal niets van dat een bedrijf zo stom is om alleen maar naar het tarief te kijken en niet naar wat het in feite betaalt. Dat is natuurlijk het gevolg van veel meer dan het tarief.

Voor wie zich in een bepaald land wil vestigen geldt natuurlijk dat hij niet langdurig veel belasting wil betalen - dat wil hij eigenlijk helemaal niet - maar er spelen ook andere dingen mee, zoals kwaliteit van de arbeidsbevolking, de kwaliteit van de onderwijssystemen en van de infrastructuur en ease of doing business. Aan dat laatste mag wel eens wat worden gedaan. Toevallig is er net een rapport van de Wereldbank. Een van de mooie dingen van de Wereldbank is de rolling survey of the cost of doing business. Nederland staat er eigenlijk best slecht op. Dat komt niet doordat de tarieven hier zo hoog zijn. Nederland staat in die ranking helemaal niet zo slecht. Wij scoren ontzettend slecht op drie punten, waardoor wij naar de 22ste plaats omlaag zijn getrokken. Een punt is excessive job protection, de ontslagbescherming, die hier voor vaste banen hoger is dan in welk ander OESO-land ook. Het geldt niet voor temporary work, voor flexibele arbeidscontracten. Als je die meetelt, valt het wel weer mee. Met vaste banen wordt je in de OESO echter nergens zo in de watten gelegd als hier. Enigszins tot mijn verbazing zijn ook de kosten van vergunningen, licences, een zwak punt. Ik heb zelf een aantal bedrijven opgericht. Ik vond dat dit eigenlijk erg gemakkelijk ging. Je maakt een telefoontje naar de notaris. Op een gegeven moment belt die wel dat alles in orde is. Misschien zijn de bedrijven die ik heb opgericht actief in delen van de economie waar dit niet zo speelt. Een interessant punt is voorts de slechte bescherming van aandeelhouders. Dat is een oud debat in Nederland. In Nederland zijn aandeelhouders mensen die zich eigenlijk een beetje moeten schamen en hun mond moeten houden. Daar hebben wij mooie dingen als het structuurregime voor opgetuigd. Het is een van de punten die worden genoemd die het vestigingsklimaat in ons land omlaag trekken. De 22ste plaats is niet hoog voor een land als het onze. Nergens wordt de hoogte van de belastingtarieven genoemd. Dat valt mee. Daarmee wordt gesuggereerd dat wij met het wetsvoorstel op verkeerde dingen mikken.

De tweede vraag is natuurlijk wat voor soort bedrijven je wilt aantrekken. Kijk je naar de structuur van internationale belastingverdragen dan is het grootste effect van de belastingverlaging het aantrekken van bedrijven die verschrikkelijk weinig werkgelegenheid genereren. Het loont de moeite om hier je winsten te laten neerslaan. Het loont niet speciaal de moeite om hier winst te maken. Je zet hier heel prestigieus een hoofdkwartier neer. Kijk

echter naar het Shell-hoofdkwartier hier: het is een heel mooi gebouw met een stel lobbyïsten en verder gebeurt er niets. Wat heb je daaraan!

De rentebox is natuurlijk helemaal erg. Die is gunstig voor wat trustkantoren en mensen die kantoorruimte verhuren maar verder levert het niet veel op. Leasetrustfaciliteiten worden hier niet speciaal mee geholpen. Hetzelfde geldt voor maakindustrie maar daar ik kom ik straks nog op terug.

Wat betreft de race to the bottom wijs ik erop dat als je gaat werken via tariefverlaging je ook heel goed moet nadenken over de effecten die het heeft, gezien de structuur van belasting van inkomen verdiend in het buitenland in andere landen. In praktisch alle relevante landen, waarschijnlijk trouwens ook in niet relevante landen, kent men niet onze deelnemingsvrijstelling. In het merendeel van de andere landen kent men een taxcreditsysteem, waarbij belastingen betaald in het ene land aftrekbaar zijn van je taxburden in je hoofdland. Dat betekent dat tariefsverlagingen heel weinig zin hebben als je gaat zitten onder het tarief van de landen waar je meeste multinationals vandaan komen. Het zijn geen cadeautjes aan de multinationals maar aan de overheden van die multinationals. Bij een taxcreditsysteem is de taxrate die je betaalt de hoogste van degene die in de twee landen bestaat. Het land dat de taxrate verlaagt onder het niveau van dat van andere landen doet niets anders dan cadeautjes geven aan de belastingautoriteiten van het andere land, omdat je thuis nu eenmaal zoveel taxliability genereert dat je de volledige taxburden van het andere land ervan kunt aftrekken. Gaat de taxrate omlaag, dan trek je er gewoon minder van af. Voor je belastingbetaler maakt het niets uit en er wordt wat geld overgeheveld van de Nederlandse belastingbetaler naar de buitenlandse. Gegeven het feit dat praktisch alle landen om ons heen een taxcreditsysteem hebben en de omstandigheid dat de meeste landen waar wij multinationals van hebben moederbedrijven hebben in landen met een hogere belastingvoet, zoals Duitsland en Amerika, doet de verlaging van de vennootschapsbelasting helemaal niets, anders dan belastingbetalers in Amerika en Duitsland gelukkig maken. Wij zijn immers zo stom hun een cadeautje te geven.

Een ander punt is nog dat het feit dat wij als enigen een income-exemptionsysteem gebruiken bij het heffen van belasting op inkomen verdiend in het buitenland betekent dat wij een soort van internationale stoorzender aan het worden zijn. Wij creëren allerlei problemen doordat wij een systematiek hanteren die in andere landen niet wordt gehanteerd. Het is misschien niet erg relevant voor de discussie hier maar het lijkt mij de moeite waard om eens na te denken over de vraag of Nederland zich niet gewoon bij de internationale gewoonten moet aansluiten en ook moet overstappen op een taxcreditsysteem.

Is verlaging van de vennootschapsbelasting goed voor innovatie? Wij willen allemaal innovatie. Er wordt een octrooi-box gecreëerd en wordt voortdurend naar voren gebracht dat lagere belastingen meer bedrijvigheid creëren, wat goed is voor innovatie aangezien het de ondernemers zijn die innoveren. Gaat dit nu werkelijk innovatie bevorderen? Ik ben geen expert op het gebied van de Nederlandse wetgeving. Ik heb nooit door de Nederlandse taxcode geploegd, wel door die van flink wat andere landen maar de manier waarop de octrooi-box is gedefinieerd brengt mij tot de conclusie dat je daarmee om heel wat serieuze problemen vraagt. Het probleem dat je binnenhaalt is dat inkomsten die zijn toe te schrijven aan het octrooi - het gaat dus niet om inkomsten uit een octrooi - via die box mogen worden gekanaliseerd. Dat wordt een feest! Wat daaraan valt toe te schrijven wordt niet precies gedefinieerd. Meneer Wijn of zijn ambtenaren hebben ook wel door dat zij daar toch een beetje lastige dingen binnenhalen, want zij geven toe dat het uitvoeringsmoeilijkheden zal geven en dat er precedenten moeten worden geschapen. Ik vind dit een stijlvoorbeeld van ronduit slechte wetgeving. Hier wordt een concept geïntroduceerd dat niet goed is gedefinieerd en dat uitnodigt tot het uithalen van allerlei rare grappen. Zo hoort wetgeving niet in elkaar te zitten.

De totale inkomsten die je via die octrooibox mag hebben - men heeft natuurlijk ook wel door dat je gekke dingen kunt uithalen als het zo slecht is gedefinieerd - belopen vier maal de investering. Ik vind het overigens een bijzonder ongelukkig criterium. Het betekent namelijk dat wordt gediscrimineerd tegen bedrijven met een lange horizon en het maakt het gevoelig voor de tijdstructuur van je investering en voor de rate of return on the investment. Speciaal biotechbedrijven worden hierdoor gestraft. Hoe verder je in de toekomst gaat, hoe ongunstiger het wordt. Je mag het niet oprenten en corrigeren voor het verlopen van de tijd. Dit werkt goed voor get-rich-quickbedrijven maar discrimineert bedrijven met een langere horizon, precies datgene wat je niet wilt hebben.

Je moet je ook afvragen of dit een goede interventie is. Wij leren onze eerstejaarsstudenten altijd dat je, als je iets wilt bereiken, moet interveniëren op de marge waar het effect heeft. Wil je dat er meer R&D gebeurt, maak dan R&D attractiever. WBSO - naar ik vanochtend begreep heeft zij een andere naam gekregen maar ik neem aan dat zij nog bestaat - was een goed instrument. Wil je dat een hoop mensen aan het werk worden gezet om onderzoek te doen, dan moet je het aan het werk zetten van mensen om onderzoek te doen goedkoper maken. Dat is precies wat WBSO doet. Zij is generiek precies gefocused op de activiteiten die je wilt stimuleren. Van dit soort interventies zou je meer willen zien.

Veel innovatie loopt natuurlijk via starters. De grote innoveerders zijn niet de grote bedrijven; daar is het veel te moeilijk om nieuwe ideeën door de bureaucratie te krijgen. Zij hebben dikwijls ook een belang om innovatie op de plank te laten liggen, omdat zij allemaal nog inframarginale winsten maken op oude innovaties. De echte innovatie komt grosso modo van nieuwe start-ups. Het is overigens iets afgezwakt. De eerste versie was dramatisch slecht. Het is nu een stuk minder maar nog steeds slecht. De effectieve belasting op starters gaat omhoog, vooral door de beperking van de loss carry forward provision.

Er wordt bijzonder luchtig gedaan over de termijnbeperking. Dat weerspiegelt mijns inziens het feit dat in Den Haag geen ondernemers zitten, dat de meeste mensen nog nooit een onderneming van dichtbij hebben gezien en dat de meeste ondernemers met wie Den Haag praat ook niet echt ondernemers zijn maar mensen in loondienst van grote bedrijven die dit soort problemen ook nog nooit hebben meegemaakt. Er is niet zo heel veel verschil tussen overheden en bedrijven maar wel tussen mensen die nieuwe bedrijven starten en mensen die ergens in loondienst zijn.

De losses carry back provision is natuurlijk niet belangrijk voor starters, want die hebben niets om naar terug te "carry-en". Loss carry forward, d.w.z. dat je compensabele verliezen kunt opbouwen en verliezen kunt meenemen, is natuurlijk extreem belangrijk. Hoe zit een normale starter in elkaar? Ik heb het dan niet over iemand die besluit een one man consulting company te beginnen. Die zal na een jaar wel winst maken, want waarom doet hij het anders. Als je een echt bedrijf wilt opzetten, dat uitgroeit naar 40, 50 man personeel, komt er wel iets anders kijken. Je bent een jaar bezig met het opzetten en verkopen van een businessplan, geld ophalen, investeren, een marketingorganisatie op poten zetten. Je aanloopverliezen groeien terwijl je bekend moet worden. Als je de venture capitalistmensen langs loopt zul je horen dat de gemiddelde tijd tot een break-evenpoint - ik praat dan alleen over cashflow en niet over winst - bij een Nederlands bedrijf gauw een jaar of vier is. Als je dat lukt voor een bedrijf dat echt iets doet en waaraan investeringen verbonden zijn is het redelijk. Winst komt later, want de afschrijvingen moeten ook nog een keer worden terugverdiend. Je moet dus uitgaan van vier, vijf jaar tot een begin van winstgevendheid. Daarna moet je nog beginnen de winst op te bouwen waartegen je de compensabele verliezen kunt inzetten. De winst zal er niet meteen uitspatten. Je moet winst genereren voor het hele bedrag van de verliezen. De sneer van Zalm dat het onzin is dat ze na vijf jaar nog geen winst maken slaat nergens op. Ze hebben na vijf jaar misschien wel winst maar niet genoeg om de compensabele verliezen in te zetten. Dan moet je nog eens vijf jaar door. Het voorstel is

verbeterd. Het was vijf jaar. Dat betekent in feite dat je als starter helemaal niets kunt met de compensabele verliezen. Je gooit ze dus gewoon weg. Met negen jaar heb je een kans om althans een deel terug te halen maar dat neemt niet weg dat het nog steeds een belasting op starters is. Het is overigens interessant dat juist de starters waarop het kabinet zo verschrikkelijk verliefd is - wij hebben een biotechfonds gehad, technostarters; wij zijn allemaal voor de lifesciences en biotech vinden wij prachtig - degenen zijn die door de plannen van het kabinet worden gepakt. Een bedrijf als Crucell loopt goed, heeft prachtige uitvindingen gedaan en heeft een zeer veelbelovende toekomst maar is nog wel een flink aantal jaren verliesgevend. Biotechbedrijven hebben een lange adem nodig. De meeste vind je ook weer binnen de venture capitalwereld. Als ze na een jaar of tien winstgevend worden, doen zij het goed. Daarna worden zij verschrikkelijk winstgevend maar dan zijn de compensabele verliezen verdampt. Het is dus een belasting op starters en via de starters een belasting op innovatie. Ik vind het bijzonder onlogisch technostarters op te starten en biotech te stimuleren maar aan de andere kant de belastingdruk voor hen met een paar miljoen te verhogen.

De marginal effective taxratemodellen, waarover de heer Spengel sprak en die ik ook op grote schaal gebruik, zijn bij uitstek niet geschikt om dit soort provisies te evalueren. Zij simuleren een cashflow. Je investeert in het begin en je wordt winstgevend. De loss carry backprovision en de loss carry forwardprovision doen nooit wat. Zij zijn allemaal maar relevant als er een hoop variantie in zit maar er is nog helemaal niemand die corporate taxburdens inschat onder een realistische incorporatie van het feit dat de wereld onzeker is en dat er veel fluctuaties in zitten. Dan worden dingen wel belangrijk. Loss carry forward en loss carry backprovisions zijn bijzonder belangrijk wanneer de wereld uitermate onzeker is en slechte jaren goede jaren afwisselen. Haal je de dingen eruit dan vergroot je de volatiliteit van taxprofits. Dat komt niet uit de normale marginal effective taxratemodellen. Het komt wel uit andere modellen en dat kunnen heel significante bedragen zijn. Schaf je de loss carry forward af, dan zit er een a-symmetrie in het belastingsysteem. Een corporate tax van 35% is gewoon de staat die een 35% equity stake neemt zonder er geld voor in te leggen in je onderneming. Er zit echter een grens aan, want de staat deelt niet in je verliezen. Dat doet hij een beetje met de loss carry forward, zij het niet erg, want je mag het niet indiceren. Schaf je die loss carry forward af, of verminder je die, dan gaat de taxburden vanwege de a-symmetrie weer omhoog. Dat komt in de meeste METR-modellen naar voren maar het is wel belangrijk. Je moet alleen expliciet onzekerheid in de modellen die je daarvoor gebruikt introduceren. Hoge volatiliteit doen zich vooral in de beginperiode van een bedrijf. Ook dit is dus weer een belasting op nieuwe bedrijven en innovatie.

Het is duidelijk goed dat de dividendbelasting omlaag gaat. Die dividendbelasting hebben wij overgehouden uit vroeger dagen, toen wij dividenden belastten bij de persoonlijke inkomstenbelasting. Dat was erg lastig en kostte de mensen een hoop administratie. Dat is erg vereenvoudigd, doordat de belasting op inkomsten uit kapitaal in het Belastingplan voor de 21ste eeuw is afgeschaft. Dat wordt niet zo gezegd, maar het is natuurlijk wel zo. Zij is vervangen door een vermogensbelasting, die box III is genoemd. Daar kun je voor of tegen zijn, maar er heeft een aantal vereenvoudigingen plaatsgevonden. Je hoeft niet meer te kijken naar dividenden en rente-inkomsten. Er is gewoon een vermogensbelasting van 1,2%.

De withholding tax op dividend geeft een hoop internationale problemen. Buitenlanders worden anders behandeld dan Nederlanders. Het is eigenlijk een relikwie uit een oud belastingsysteem. Ik kan mij voorstellen dat men van 25% naar 15% gaat. Ik zou zeggen: ga nog verder en stel haar op nul. Dat kost niet veel, want het overgrote deel van de aandeelhouders kan de tax terugkrijgen of zoiets. Voor de pensioenfondsen pakt het verkeerd uit en dat willen wij ook niet. Er is alle reden om ervan af te stappen, kapitaal te belasten via

de corporate tax en arbeid te belasten via de loonbelasting. Dat maakt het hele leven een stuk eenvoudiger.

Wij hebben het gehad over de multiple rates voor het mkb. Het is niet erg belangrijk, maar het lijkt mij ook niet erg verstandig. Het is een marginale belasting op expansie. Dat wordt waarschijnlijk niet bedoeld. Het mkb is mijns inziens veel meer geholpen met ruime afschrijvingsmogelijkheden dan met gegoochel met tarieven.

Ik kom tot mijn conclusie. Is dit een goede belasting? Om een aantal redenen, die ook door anderen wel zijn genoemd, is dit mijns inziens een belastingmaatregel die in elkaar is gezet door iemand die het heel goed bedoelt, maar die niet echt begrijpt hoe corporate taxes de beslissingen van ondernemingen beïnvloeden, want anders had hij voor een andere structuur gezorgd. Ik denk dat er nauwelijks of geen invloed zal zijn op locatiekeuzes door multinationals. Als die er is, zal hij negatief zijn. Multinationals zijn slim genoeg om niet alleen naar tarieven te kijken, maar naar de hele tax burden. Ik denk dat de verkeerde soort multinationals wordt aangetrokken. Vooral aan de rentebox hadden wij helemaal nooit moeten beginnen. De wetswijziging is mijns inziens voor een flink deel een cadeautje aan buitenlandse overheden met een tax credit-systeem en zal de bedrijven niet raken. Starters, vooral starters met een lange horizon, zoals biotec-bedrijven en techno-starters worden benadeeld door het pakket maatregelen, doordat de volatiliteit omhoog zal gaan. De innovatie wordt belast in plaats van bevorderd.

Welke kant wij wel op moeten is ook wel naar voren gekomen. Politici kunnen soms geen weerstand bieden aan een soort "showboaterij", een race to the bottom: "ik kan de belasting nog lager krijgen dan jij". Waarschijnlijk is een behoorlijke winst te behalen door Europese afspraken te maken over een minimum corporate tax rate, waardoor je het prisoner's dilemma oplost. Immers: "ik wil eigenlijk helemaal niet verlagen, maar als ik het niet doe doet de ander het". Zo zitten ze allebei in een hoek waar zij niet willen zitten. Ik denk niet dat men naar een Europese belasting wil, want dat geeft allerlei geweldige problemen en werkt slecht uit voor kleine landen. Een minimum tax rate, zeker wanneer die wordt gekoppeld aan een verdergaande harmonisatie van belastinggrondslagdefinities, zou een stap in de goede richting zijn. Als je echt de investeringen door het bedrijfsleven wilt stimuleren, moet je, zoals een vorige spreker ook al heeft gezegd, kijken naar cash flow tax en zeer geaccelereerde afschrijvingen. De tarieven hoeven dan helemaal niet zo laag te zijn, want er wordt pas in de verre toekomst betaald. Ik vraag mij af of het niet tijd wordt een einde te maken aan onze positie van vreemde eend in de bijt van de internationale corporate tax, door een einde te maken aan de deelnemingsvrijstelling en het income exemption systeem te vervangen door een tax credit-systeem, net als in de rest van de wereld. Dat zal de onderhandelingen over international tax treaties aanmerkelijk vereenvoudigen.

(Applaus)

De voorzitter, mr. J.W. van den Berge

Dank u wel, prof. Van Wijnbergen. Het was weer een genoegen om naar uw kritische opmerkingen te luisteren.

Drs. J.C. Barnard

Mijnheer de voorzitter, dames en heren. De vereniging telt leden uit verschillende geledingen van de fiscale wereld: belastingadviseurs, fiscale economen en algemene economen. Zelf hoor ik bij de club van ambtenaren. Mijn opdracht voor vandaag is iets te zeggen over inhoud en achtergrond van het wetsvoorstel, speciaal het aspect dat gevoelig ligt in de discussie met economen. Daar wil ik mee beginnen.

Alweer een heel aantal jaren geleden heeft een mijnheer Alan Blinder, die destijds lid was van het Committee of economic advisors van de eerste Clinton administration, een wet geformuleerd die hij noemde: Murphy's law of economic policy. Die komt erop neer dat naarmate economen het meer over iets eens zijn de kans dat politici en beleidsmakers dat gaan doen kleiner is. Helaas geldt ook het omgekeerde. Hoe meer economen het oneens zijn, hoe groter de kans dat politici en beleidsmakers het juist wel overnemen. Dat leidt tot erg veel moeizame discussies tussen beleid en economische wetenschap. Ik sluit niet uit dat dit vandaag ook gebeurt, heel in het bijzonder omdat hij ook een O'Connor's scollery (????) heeft geformuleerd die erop neerkomt dat waar tegenstrijdig economisch advies beschikbaar is politici over het algemeen het meest verkeerde advies zullen kiezen.

Het oordeel of dat deze keer ook het geval is, wil ik aan de zaal laten. Een klein probleem is namelijk dat wij in dit land, gelukkig, politici van verschillende partijen, met verschillende voorkeuren, hebben. Mocht er een andere regering komen, met heel andere ideeën, dan zal niet alleen ik maar zullen ook al mijn ambtelijke collega's loyaal proberen te adviseren. Desalniettemin is nu mijn opdracht om wat wij doen uit te leggen.

Het begint natuurlijk met onze concurrentiepositie. Ik zeg meteen dat het vestigingsklimaat in Nederland en andere landen veel aspecten heeft die niet fiscaal zijn. Ik geloof ook niet dat de regering heeft gezegd dat dit niet het geval is. De regering heeft gezegd dat de verschillen met voor Nederland relevante landen kleiner zijn geworden. Voorzover wij een voorsprong hadden zijn wij een deel daarvan kwijt geraakt. En overigens doen andere departementen hun best om daar wat aan te doen. Daar valt veel over te zeggen, maar dat is niet het onderwerp van mijn praatje. Ik leg het ter zijde, waarmee ik niet wil zeggen dat het onbelangrijk is.

Kijken wij om ons heen, dan zien wij dat allerlei landen op fiscaal gebied actief zijn. Belastingtarieven dalen, er is een convergentie in tarieven en er zijn allerlei regimes en ideetjes geïntroduceerd of men staat op het punt dat te doen. Dat duidt op belastingconcurrentie. Dat verstoppen wij niet. In ieder geval heeft de Raad van State er een aantal behartigenswaardige opmerkingen over gemaakt. Nederland voert met betrekking tot belastingconcurrentie eigenlijk een tweewegenstrategie uit. In the first best world, als ik het zo mag noemen, is Nederland voorstander van belastingharmonisatie. Nederland neemt dan ook actief deel aan de discussies ter zake in Brussel. Tegelijkertijd bevindt Nederland zich ook in de second best world. Daar zie je ook allerlei landen bewegen en met ideeën komen. De overtuiging van de regering is dat in die situatie Nederland gewoon niet kan achterblijven. Er zal iets moeten gebeuren. Daarom zijn de plannen ontwikkeld.

Uitgangspunt van Werken aan winst is het streven naar een laag tarief en een brede grondslag. Het uitgangspunt, in ieder geval oorspronkelijk, was ook om te proberen te werken binnen de vennootschapsbelasting, dus niet door de belasting-mix aan te pakken en ook niet door een verschuiving van belastingdruk van kapitaal naar arbeid. Het bedrijfsleven zou eigenlijk alles zelf hebben moeten opbrengen. De tariefverlaging zit vooral in de verlaging van het algemene tarief en de invoering van speciale mkb-tarieven, een mkb-vrijstelling in de inkomstenbelasting en boxen. Daartegenover staan grondslagverbredende maatregelen. De meest in het oog springende daarvan zijn de beperking van afschrijving op gebouwen en de aanpassing van de termijnen voor verliesverrekening. Het aspect gebouwen zorgt voor

ongeveer 48% van de dekking van de plannen. De verliesverrekening levert iets meer dan 30% op. De daaropvolgende grote chunk is 720 mln. lastenverlichting.

Op dit punt wil ik er even iets in fietsen over de dividendbelasting, die buiten de financiering is gebleven. Ik wil nog een klein waarschuwend woord spreken. Voor de wijzigingen die nu zijn voorgesteld praten wij toch altijd nog over een netto opbrengst van om en nabij een miljard per jaar. Dat is dus niet helemaal apennootjes. Een vrij groot deel wordt opgebracht door mensen in het buitenland. Het afschaffen ervan levert juist daar een voordeel op voor de fiscus in andere landen, die dan niet hoeft terug te treden voor de Nederlandse dividendbelasting. Moeten wij nu echt in een keer veel verder gaan dan waar wij nu staan? Het is een gedachte, maar die vergt wel wat afwegingen.

Ik heb de plannen net geschetst. De meesten van u weten wel wat er in staat. Ik wil nu ingaan op de economische effecten zoals wij ze zien. De tariefverlaging heeft, denken wij, een positief effect op winstverschuiving via transfer pricing. Bartelsman en Beetsma concludeerden in 2000 dat een eenzijdige verhoging van de Vpb in ieder geval niet leidt tot verhoging van de opbrengsten, door minder aangegeven winsten. Winstverschuiving kan dus zelfs optreden zonder verandering in reële activiteiten. Dit werkt ook andersom. Door het relatief hoge tarief ondervindt Nederland nadelige gevolgen van transfer pricing. Winsten stromen Nederland uit, verliezen stromen Nederland in. Juridisch valt hier heel veel over te zeggen. Dat zal ik in dit stadium niet doen. De indruk bestaat dat de belastingdruk die geldt voor grote internationale ondernemingen relatief gedaald is, terwijl er toch een opbrengst moet komen. Die komt dan van het mkb, dat weliswaar nationaal georiënteerd is, maar bijvoorbeeld door de import in Nederland onder omstandigheden wel concurreert met bedrijven in het buitenland. Dat is zorgwekkend. Om dat te herstellen is de tariefverlaging voor een groot deel gericht op het grootbedrijf, waardoor de incentive op het punt van de transfer pricing gaat schuiven en ook gericht op het mkb, waarvoor tarieven naar beneden gaan. Het een en het ander komen zo wat meer bij elkaar. Er resulteert een redelijker verdeling van de lasten uit. Dat is in ieder geval de opzet. Die winstverschuiving laat ook zien dat kapitaal mobiel is. Het belasten van de mobiele productiefactor kapitaal levert minder op en dat suggereert dat je eigenlijk zou moeten gaan zoeken, gegeven het feit dat de mobiliteit iets is wat je niet zou kunnen en moeten willen beïnvloeden, naar immobiele productiefactoren, zoals land en arbeid. Kapitaal zelf bevat echter ook meer en minder mobiele elementen. Kapitaal iets niet één iets wat helemaal hetzelfde is. Rente en royalties zijn bijzonder mobiel. Het is lastig om daarvan veel te heffen. Daarom komen wij ook in die sfeer met boxen. Er zijn echter ook heel immobiele elementen, zoals onroerend goed. Ik heb zelden iemand een kantoorgebouw in zijn binnenzak zien steken om ermee naar het buitenland te vertrekken. Er treedt dus een verschuiving op van belastingdruk op meer mobiele naar belastingdruk op meer immobiele onderdeeljes binnen het pakket kapitaal. Ik denk dat het effect daarvan op zichzelf genomen wel zou kunnen lijken op wat er gebeurt als je lastendruk wel degelijk naar arbeid zou verschuiven, wat hier dus eigenlijk niet gebeurt. In dat kader wijs ik graag op het recent verschenen CPB-rapport *Who benefits from tax competition in European Union?*. Het interessante van dat rapport is namelijk dat er is gerekend met een budgetneutrale tariefsverlaging, zowel in unilaterale als in multilaterale varianten, waarbij overigens het effect van de multilaterale verlaging minder groot is dan dat van een unilaterale verlaging. Een belangrijk aspect van het rapport is dat Nederland, als je het financiert met een verschuiving van kapitaal naar arbeid nog steeds vooruit gaat. Voor een hoop andere landen is dat niet zo.

Het tweede effect van de tariefsverlaging - dat geldt met name voor de mkb-tarieven en de mkb-winstvrijstelling - is dat er een mogelijk stimulerende werking van uitgaat op ondernemerschap. Er ontstaat in feite natuurlijk ook een verschil tussen het belasten van winst en het belasten van loon. Dat zou een incentive kunnen zijn die de moeite waard is.

Een laatste effect bij de tariefsverlaging zijn de shortlists. Natuurlijk zijn bedrijven niet zo dom dat zij denken dat nominale tarieven alles zijn. Evenzo natuurlijk zijn er echter in de echte wereld geen volstrekt gedeelde transparantie en informatie maar is er informatie-asymmetrie. Het is voor een belegger niet goed mogelijk om 180 landen, ook geen 100 en misschien ook wel geen 20 helemaal door te rekenen op wat er precies voor hem in zijn individuele geval uitkomt. Je opereert op basis van een soort van shortlists, waarbij reputatie een belangrijk element is maar ook tarieven, die je gemakkelijk op een rijtje kunt zetten, een rol spelen. Dan ga je vervolgens natuurlijk rekenen en kijken waar het allemaal echt op uitkomt. Een lager tarief biedt waarschijnlijk toch de kans - onze collega's van het Commissariaat voor de buitenlandse investeringen in Nederland vertellen ons dat in ieder geval - om wat beter uit te komen op de shortlists, zodat wij wat vaker worden meegerekend. Er zitten transactiekosten aan het rekenen. Toch is de hoop dat wij een tikje meepakken.

Over grondslagverbreding onroerend goed heb ik zo-even al wat gezegd in termen van mobiel en immobiel. Ik wil er nog iets van zeggen. In het verslag over het wetsvoorstel vraagt de SP - het verrast u misschien dat ik die fractie aanhaal - of, nu zij ziet dat niet alle sectoren er gelijkelijk op vooruitgaan en er misschien zelfs wel een sector op achteruitgaat, het misschien zo is dat in de huidige situatie sommige sectoren ten onrechte worden bevoordeeld. Dat is natuurlijk wat hard gezegd maar op zichzelf denk ik wel dat het juist is, dat de huidige situatie niet per definitie de optimale situatie is. Wij hebben zojuist al gesproken over immobiel en mobiel. Naar mijn gevoel is het in ieder geval tegendraads dat in ons huidige stelsel investeringen in onroerend goed worden bevoordeeld boven andere investeringen. Door zeer ruimhartige afschrijvingen en het bestaan van de herinvesteringsreserve is in feite de belastingdruk op investering in onroerend immers lager dan op heel veel andere investeringen. Als je het niet helemaal weet zou ik zeggen: kies dan maar voor neutraal en een beetje in de buurt komen van de economische realiteit en laat mensen niet al te gek veel meer afschrijven dan datgene waarvoor zij bereid zijn afstand te doen van het onroerend goed. Het is een beetje een vmbo-verhaal maar het is wel inzichtelijk.

Verliesverrekening, ook een grondslagverbreder, ligt natuurlijk moeilijker. Zij heeft ongetwijfeld niet alleen positieve effecten op investeringsbeslissingen. Met name voor risicovollere investeringen is het een negatieve factor. Er valt moeilijk omheen te praten. Investeringsbeslissingen moeten echter op een bepaald moment rendement opleveren en de periode van negen jaar die in het proces naar voren is gekomen en gekozen lijkt alleszins redelijk en zij brengt ons op zichzelf genomen min of meer in de buurt van datgene wat omringende landen doen. Dit biedt ons de mogelijkheid om elders het verdiende geld in te zetten voor lastenverlichting. Ten slotte - maar dat is misschien wat flauw - doet het ook een klein beetje denken aan de creative destruction van de beroemde econoom Schumpeter. Er ontstaat ruimte voor toetreders en innovatieve bedrijven, onder andere doordat gevestigde en kwakkelende bedrijven tenondergaan. Innovatie is schepping maar ook vernietiging. Het is de vraag waar het juiste gemiddelde ligt maar het is niet alleen maar zwart wat wij hier zien.

Dan hebben wij natuurlijk nog een element van lastenverlaging van 730 mln. Omwille van de tijd zal ik daarover heel weinig zeggen. Iedereen zal wel de positieve effecten daarvan zien. In ieder geval stelt het in staat om de gemiddelde effectieve belastingdruk voor nagenoeg iedereen naar beneden te brengen. Dat heeft een positief effect op zowel investerings- als locatiebeslissingen.

Ik kom tot een afronding. De BV Nederland bevindt zich momenteel in een economisch dynamische omgeving. Door toenemende internationalisering is het fiscale vestigingsklimaat van Nederland onder druk komen te staan en het kabinet heeft ingezet op een actief beleid onder het motto: Niets doen is geen optie. Het voorstel maakt Nederland aantrekkelijker als vestigingsland en van de tariefsverlaging gaan vele positieve effecten uit.

Een proces van wetgeving is natuurlijk altijd lastig. Op 18 september wordt het voortgezet met een wetgevingsoverleg in de Tweede Kamer. Het is zeker mogelijk om allerlei andere modellen te verzinnen voor het inrichten van de vennootschapsbelasting. Een echt wetgevingsproces start echter meestal niet in een situatie van nul maar in een situatie waarin je al iets hebt. Wij hadden al een vennootschapsbelasting. Wat hier gebeurt is in die zin meer een kwestie van groot onderhoud dan van een compleet nieuw begin. Toen ik, heel lang geleden, nog een poging deed om bestuurskundige te worden en nog dacht dat belastingen iets geweldig sufs waren - ik ben daar inmiddels van genezen - leerde ik dat in de jaren vijftig een meneer Lindblom, die had nagegaan hoe in de praktijk beleid werd gemaakt, had geconstateerd dat de complexe wereld bijna altijd wordt tegemoetgetreden met incrementalisme, met kleinere wijzigingen en stapjes die op langere termijn ergens naar leiden, juist om te vermijden dat je met al te drastische concepten in één keer de hele boel overhoop gooit zonder het echt te overzien. De titel van het artikel waarin hij dat als eerste aan de orde stelde luidde heel fraai *The art of muddling through*. Ik durf wel te stellen dat in ieder geval staatssecretaris Wijn en Gerrit Zalm voor het lopen in de modder fors grote stappen durven zetten, wat mij betreft in de goede richting.

De voorzitter, mr.J.W. van den Berge: Dankuwel, meneer Barnard.

Hoewel het tijd is voor een korte pauze, lijkt het mij verstandig de bijdragen van prof. Van Wijnbergen en de heer Barnard niet in een stilte te laten vallen. Ik geef daarom graag ruimte voor een korte discussie.

Prof. mr.J.W.Bellingwout: Ik wil graag een vraag stellen naar aanleiding van het betoog van prof. Van Wijnbergen. Hij verstaat de kunst om met heel veel mensen tegelijkertijd in discussie te gaan. Hij stelde impliciet een vraag aan prof. Spengel. Ik wil die graag nog een keer aan hem voorleggen. Het zou jammer zijn als zij in de lucht bleef hangen op het moment weer in de trein terug naar Mannheim zit.

Prof. Spengel, prof. Van Wijnbergen concluded from your presentation that, although you took the position that there is no race to the bottom and no race to the average either, due to the fact that your slide shows that there is a reduction over time of the average there is a race to the bottom after all. Would you be able to explain your view that there is no race to the bottom nor to the average?

Prof.dr. Chr. Spengel: I have knowledge about effective tax rates during the last 25 years as far as they have been calculated. I haven't seen any country moving below 10%. I really stick on the argument that we have to distinguish between smaller economies and huge economies. There is a tax competition between all member states, but we can observe that there is some bottom line. That bottom line is not zero. The race to the bottom would end up in no corporation income tax at all, as far as I understand this race. I agree with Henk Vording that we should make up the question if we should tax corporations at all or not. I will not pose this question right now.

Is there a race to the bottom or a race to the average? For me the meaning of average is that the average remains constant, but there is no race to the average, because in my view the average is declining all the time. If there would be a race to the average some countries would reduce tax rates and other ones would increase tax rates, but I do not observe this. There is some tax competition, but what is the bottom line? I can not answer this question, but it is not zero.

Prof.dr. S.J.G. van Wijnbergen: Prof. Spengel says that there is a race to the bottom, but the bottom is not zero. Ik have no problem with that.

Beetsma en Bartelsman hebben aangegeven dat corporate tax revenues niet erg reageren op veranderingen in tarieven. Als dat werkelijk zo is, zou ik zeggen dat het pakket van het wetsvoorstel verkeerd zal uitwerken. Het lagere tarief leidt dan niet tot minder belasting betalen, maar de grondslag wordt wel uitgehold. Dat laatste heeft wel effect. Ik vind het argument niet erg overtuigend.

Belangrijker is het verhaal over de short lists. De heer Barnard zei dat de beleggers de veranderingen in 180 landen niet zo goed kunnen volgen. Wij hebben het hier echter over direct investments, niet over mensen die aandelen kopen maar over mensen die besluiten of ze ergens een fabriek bouwen. U mag van mij aannemen dat als General Motors moet kiezen tussen Tsjechië, Polen en Nederland het de moeite neemt om de belastingstructuren daar tot in de kleinste details uit te spitten. Het heeft daarvoor advocaten, waarvan ongetwijfeld een flink aantal hier in de zaal zit, en accountants. Het gaat niet om beleggers, maar om mensen die directe investeringsbeslissingen nemen.

Het allerbelangrijkste vind ik eigenlijk dat een beetje losjes over de verliescompensatieregeling heen wordt gepraat. Als je het ondernemerschap wilt stimuleren, wil je ook dat meer mensen gaan ondernemen. Je wilt starters stimuleren. Dan moet je starters ook een lagere belastingdruk bieden. Ik weet niet precies welk deel van de loss carry forward van starters komt, maar dat moet een groot deel zijn, want zij hebben de meeste compensabele verliezen. Hoe je het wendt of keert, hoe korter je de periode van de verliescompensatieregeling maakt, hoe zwaarder de belasting is. Er worden ook andere mensen door belast; dat is waar. Blijft, dat je naarmate je de compensatie vermindert een asymmetrie invoert. De versturende werking van de belasting wordt vergroot. De volatiliteit van ondernemersinkomens wordt ermee ook vergroot. Ook dat is geen aanmoediging van ondernemerschap. De heer Barnard is geen econoom, maar bestuurskundige. Misschien moet hij het er toch eens met economen over hebben. Die zullen hem dit soort dingen met plezier en in detail uitleggen.

Ik kan mij heel goed voorstellen dat incrementele hervormingen veiliger zijn dan grote hervormingen. Daar heeft de heer Barnard ook wel gelijk in. Als je met grote hervormingen de fout in gaat, ben je ook echt goed fout. Het probleem met deze incrementele hervorming is dat zij ten eerste niet zo verschrikkelijk incrementeel is, omdat een behoorlijke hap uit de belastingvoet wordt genomen en dat zij ten tweede mijns inziens niet in de goede richting gaat. Dan is ook een incrementele hervorming niet goed, zelfs als zij maar klein is.

Drs. J.C. Barnard: Over de transfer pricing heb ik mij zo-even mogelijk onzorgvuldig uitgedrukt. Althans wat ik bedoel is niet goed begrepen. Ik neem aan dat ik het niet goed heb gezegd. Beetsma en Bartelsman brachten naar voren dat je als je het tarief van de vennootschapsbelasting verhoogt zou verwachten dat je meer opbrengst krijgt. Je zult dan zien dat dit niet het geval is, juist omdat er erg veel wegloopt. Het spiegelbeeld hiervan laten zij evenzeer zien. Dat is echter niet het hoofdthema maar een subthema in hetzelfde paper. Als je het tarief verlaagt, met wat meer dan 0,1%, zie je een beweging andersom. Dan zie je winsten naar je toekomen. Er is een inverdieneffect.

Cijfers over de opbrengst van de corporate income tax ten opzichte van het bnp zijn soms opmerkelijk. In een land als Luxemburg of een land als Ierland wordt een onevenredig hoge opbrengst gescoord, hoger dan in menig ander land. In een land als Duitsland wordt een onevenredig lage opbrengst gescoord. Dat zijn serieuze aanwijzingen dat, hoe mooi wij onze juridische regels over transfer pricing ook hebben gemaakt en hoe goed onze belastingdiensten ook zijn, er toch een zekere profit shifting plaatsvindt, in een significant meetbare omvang.

Met mijn opmerking over short lists doelde ik niet op individuele aandeelhouders, maar op dezelfde investeerders waarover de heer Van Wijnbergen spreekt. Eigenlijk vind ik dat hij mijn punt prachtig voor mij maakt. General Motors rekende in zijn voorbeeld namelijk uit de lijst van 180 landen Tsjechië, Polen en Nederland door. De vraag is hoe je op die lijst van drie moet komen. Er zitten mensen in de zaal die weten hoe het echt werkt. Zij zijn namelijk noch hoogleraar economie noch ambtenaar, maar zij zijn belastingadviseur en verdienen hun geld met het maken van dit soort sommetjes. Zij weten wellicht hoe je je voet tussen de deur krijgt. Zowel de hoogleraar als de ambtenaar is uiteindelijk vermoedelijk niet de beste borstelverkoper.

Ik zou losjes zijn geweest over de verliesverrekening. Ik meen dat ik eerlijk heb toegegeven dat er ook negatieve effecten waren, die ik niet wilde goedpraten. Verder wil ik nog wel eens zien of alle starters hierdoor zonder meer een hoger tarief gaan betalen. Ik denk dat dit niet het geval is, daar tegelijkertijd de tarieven voor het mkb aanzienlijk naar beneden gaan. Dat zouden wij nog eens heel zorgvuldig moeten uitrekenen. Het nare in een politiek beleidsmatig proces is dat je uiteindelijk plussen en minnen tegen elkaar moet afwegen. Ik denk niet dat dit het eerste element van het pakket was waarvan de staatssecretaris zei dat wij het vooral moesten gaan doen. Ik durf wel te zeggen dat ik, toen wij een aantal jaren geleden de beweging andersom maakten, in ieder geval niet heb meegemaakt dat er in de jaren daarna een enorme toevloed van starters in Nederland was. Er zijn misschien vreemde asymmetrieën in gedragsreacties. The judges are still out. Wij moeten afwachten hoe het uitpakt.

Over de vraag wat groot of klein is kun je altijd nog spreken. Het grootste deel van de financiering valt in ieder geval binnen de vennootschapsbelasting. 50% ervan komt uit de sfeer van het onroerend goed. Ik heb geprobeerd uit te leggen dat de effecten voor investeerders in ieder geval wat neutraler worden. Zij kunnen meer investeren in onroerend goed of breed naar alle mogelijkheden tot investeren kijken. Dat is een grote chunk van het pakket, die voor mij gerechtvaardigd is.

Dr. H. Vording: Er is een punt dat in het verhaal van Van Wijnbergen steeds blijft liggen, terwijl het toch wel leuk is om er even over na te denken. Als het nu zo lastig is om de grondslagverbreding te zoeken in de verliesverrekening - ik vond dat argument wel begrijpelijk - kunnen wij dan niet onder de bescherming van de Duitse paraplu praten over de beperking van de renteaftrek? Ik heb daar een aantal jaren geleden al eens naar gekeken. Toen viel op dat, althans op basis van de beschikbare gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek, die voortkwamen uit jaarrekeningen van ondernemingen, een beperking van de renteaftrek vrij evenwichtig uitpakt over de economische sectoren, over bedrijfsgrootte enz. Gemiddeld zo'n 30% van de resultaten hangt af van de rente. Het is een beetje statistiek aan de randjes, maar het pakte vrij evenwichtig uit. Meer nog, als wij het Duitse voorbeeld om de helft van de renteaftrek te schrappen voor Nederland overwegen, spreek je over een grondslagverbreding die ik zo, op de achterkant van een sigarendoosje, schat op tien miljard euro. Dan kun je alle andere maatregelen uit Werken aan winst rustig wegleggen. Ik zal niet aan Barnard vragen hier publiekelijk alvast te anticiperen op dit soort beleidskeuzen, maar ik vraag Van Wijnbergen wel hoe hij hier tegenaan kijkt.

Prof.dr. S.J.G. van Wijnbergen: Ik wil even ingaan op de opmerking over de borstelverkoper. De afgelopen zes jaar ben ik het grootste deel van mijn tijd ondernemer geweest. Ik ben bezig geweest met het oprichten van een bedrijf dat nu winstgevend is en onderbouwde, substantiële compensabele verliezen heeft geleden, die ik de komende jaren terug hoop te krijgen. Ik ben dus niet enthousiast over het enthousiasme van Den Haag om starters te belasten.

Ik ben ongeveer 2½ jaar ambtenaar in Den Haag geweest. In die tijd werden er in Nederland per jaar ongeveer 60.000 nieuwe bedrijven gesticht. Nu zijn dat er ongeveer 40.000. De afname is dus al aanzienlijk geweest. Verder vind ik het een beetje simpel om het aan één maatregel op te hangen. Of men wil starten hangt van meer dingen af dan alleen verliescompensatie. Ik hoop dat op Financiën wat zorgvuldiger afwegingen gemaakt worden voordat tot een beslissing wordt overgegaan.

De heer Vording brengt iets naar voren waar veel naar gekeken wordt, ook in de Verenigde Staten. Daar is een beweging naar pro-business tax. Het is waar dat je in een klassieke vennootschapsbelasting bedrijven aanmoedigt om via leningen en niet via de kapitaalmarkt te financieren. Alles wat je via de banken houdt valt buiten de vennootschapsbelasting. Dat is een standaardverhaal. Bij een cash flow tax kijk je daar anders naar. Een van de varianten op de cash flow tax is dat je alle financiële elementen eruit haalt. Op zichzelf zou de belasting dichter bij de neutraliteit worden gebracht, in die zin dat een goede belasting zo weinig mogelijk beslissingen verstoort. Dat is een van de redenen waarom ik de nu voorgestelde hervorming niet goed vind. Zij heeft een negatieve impact op starters. Een van de remmende factoren is de uitwerking in een internationale omgeving, als andere landen het anders doen. Ik ben in behoorlijk veel landen betrokken geweest bij de hervorming van belastingsystemen. Economen zijn altijd voor een pro-business tax, maar hoe werkt dat uit als ze het in heel veel landen niet doen? Ik vermoed dat dit best problematisch wordt. Het wordt ook erg lastig om de financiële sector te belasten met dit soort belastingsystemen. In Nederland is dat heel moeilijk, maar in andere landen is het een behoorlijke bron van inkomsten. Het lijkt mij typisch iets dat een land moeilijk alleen kan doen, maar dat in een breder verband, van de Verenigde Staten en Europa, te bespreken is. Zowel in de Verenigde Staten als in Duitsland wordt er hard over nagedacht.

De voorzitter mr.J.W. van den Berge: Het woord is aan de heer Van Horzen, van ABN AMRO.

Mr.J.A. van Horzen:

Dames en heren. Ik werk inderdaad bij ABN AMRO maar ik spreek hier vanmiddag uiteraard op persoonlijke titel. Ik ben ook geen starter. Gezien de aanloopverliezen zou de term doorstarter beter op zijn plaats zijn. Het lijkt mij tevens beter, u vooraf mee te delen dat ik van meet af aan geen voorstander ben geweest van fiscale pepernoten in de vorm van rentebox of octrooibox. Indien de politiek de vennootschapsbelasting wil verlagen om de concurrentie met andere landen aan te gaan zou ik persoonlijk alle kaarten hebben gezet op een simpele, algemene tariefsverlaging welke verder gaat dan de voorgestelde 25%, exclusief de 50 basispunten sudoku-opslag. Het tij is echter niet te keren. De politiek wil de richting op van laagbelaste boxen, zodat ons in dit stadium weinig anders rest dan kritisch achter die fanfare aan te hollen. Aan mij is gevraagd een beschouwing te wijden aan de rentebox. Wegens de beschikbare tijd heb ik een selectie moeten maken. Ik zal drie onderwerpen behandelen.

Ik begin met de vraag voor welke financieringsactiviteiten de zegeningen van die rentebox nu eigenlijk zijn bestemd. In het algemeen gedeelte van de memorie van toelichting lezen wij, dat met de introductie van de rentebox wordt beoogd financieringscentra van internationaal opererende bedrijven voor Nederland te behouden en de vestiging daarvan in Nederland te stimuleren. In het Weekbladartikel van Pancham en Brandsma over onder andere de rentebox wordt gezegd, dat het duidelijk was dat de bedrijven die hun financiële dienstverlening vanuit Nederland verrichtten in, zoals zij het uitdrukten, ras tempo zouden vertrekken indien niet tijdig een opvolger zou worden gevonden voor het door beide auteurs zo succesvol geachte concernfinancieringsregime. Ik denk er anders over. Mijn indruk is dat in de praktijk de fiscaal gedreven mobiliteit van daadwerkelijk hoogwaardige financieringscentra van internationaal opererende concerns veel geringer is dan de memorie van toelichting, de politici, de belastingadviseurs en - ik steek de hand ook in eigen boezem - VNO-NCW ons willen doen geloven. Mijn baas zegt ook altijd dat hij naar een land wil waar de belastingen lager zijn en vervolgens koopt hij een bank in Italië waar de effectieve belastingdruk 42% is. Zo gaat dat.

Wel onderken ik dat de dreiging van vertrek vermoedelijk groter is wanneer je de opvatting huldigt dat de zorgen zich mede moeten uitstrekken tot de fiscale asielzoekers. Daarbij heb ik het oog op de vele in Nederland gevestigde financieringsdochters van internationale concerns en meer in het bijzonder op de categorie waarbij medewerkers van een trustkantoor achter de geraniums op het Museumplein of elders zogenaamd aan de financiële touwtjes trekken en het geld van internationale concerns beheren, zoals een vertegenwoordiger van een trustkantoor die activiteiten durfde op te poetsen in het AD van 19 augustus. Mijn indruk is dat die trustkantoren niet worden ingehuurd voor het verlenen van hoogwaardige financiële dienstverlening binnen concernverband vanuit Nederland maar hoofdzakelijk om de vestigingsplaatsvereiste bevredigen. Zolang mevrouw Verdonk geen staatssecretaris van Financiën is behoeft niemand zich over de aangeklede asielstatus grote zorgen te maken. De mailbox kan tevens fungeren als rentebox.

Hoewel de rentebox volgens de memorie van toelichting bestemd is voor financieringscentra van internationaal opererende bedrijven, zoekt men in het wetsvoorstel tevergeefs naar een kwalificerende begrenzing. Het is zelfs gekker. Elders in de memorie van toelichting en in de nota naar aanleiding van het verslag wordt benadrukt dat toegang tot de rentebox juist niet beperkt is tot concernfinancieringslichamen. De faciliteit, zo staat er letterlijk, staat voor iedereen open, zonder territoriale beperking.

De bewering dat de rentebox geen territoriale beperking kent is een schaamteloos sprookje. Indien de rentebox geen territoriale beperking zou kennen moet iemand mij toch eens uitleggen hoe het valt te rijmen met het onmiskenbaar wettelijke uitgangspunt, dat het belastingvoordeel van de rentebox per saldo ten hoogste nul is indien een in Nederland gevestigd financieringscentrum groepsfinanciering verstrekt aan eveneens in Nederland gevestigde verbonden vennootschappen. Eigenlijk behoef je slechts drie seconden na te denken om vast te stellen dat wat in het wetsvoorstel neutraal een *rentebox zonder territoriale beperking* wordt genoemd een fiscaal privilege is voor uitsluitend op het buitenland gerichte inteeltfinancieringsactiviteiten vanuit de BV Nederland. Uiteraard zou een rentebox die ook toegankelijk is voor binnenlandse groepsfinanciering de Nederlandse schatkist goud kosten. Dan kun je voor hetzelfde geld in plaats daarvan beter en naar mijn mening rechtvaardiger het algemene tarief nog verder verlagen. De wetgever zou de begrenzing tot op het buitenland gerichte financieringsactiviteiten vanuit Nederland met zoveel woorden in de tekst van het wetsvoorstel hebben kunnen opnemen. De beperking zou er dan op neerkomen dat aan Nederland gebonden groepsrente aftrekbaar, resp. belastbaar zou zijn tegen het tabeltarief. Dat is in het wetsvoorstel helaas niet gebeurd. De territoriale begrenzing is weggemoffeld in de eis van het gezamenlijk verzoek, mijn tweede onderwerp.

In het bijzonder voor binnenlandse concerns met omvangrijke binnen- en buitenlandse belangen kan onder omstandigheden de onvoorwaardelijke eis van een gezamenlijk verzoek tot aanzienlijke uitvoeringsproblemen leiden en zelfs tot gevolg hebben dat ook voor de opbrengst van aan het buitenland verstrekte groepsfinanciering de rentebox effectief ontoegankelijk wordt. Ik wil mijn bezwaren toelichten aan de hand van een eenvoudig voorbeeld, waarbij ik u in herinnering breng dat van toepassing van de rentebox van een verbonden lichaam sprake is bij een aandeelhoudersbelang van meer dan 50%. Ik neem als voorbeeld een binnenlands concern met een belang van 60% in een omvangrijke binnenlandse verbonden vennootschap. Het concern heeft verder omvangrijke buitenlandse dochters. Ik veronderstel dat zowel aan de binnenlandse verbonden vennootschap als aan de buitenlandse dochters groepsfinanciering wordt verstrekt. Ten slotte ga ik er voor de eenvoud van uit, dat de binnenlandse verbonden groepsvennootschap zelf geen groepsfinanciering verstrekt. Dit voorbeeld is niet aan een academische studeerkamer ontsnapt. Het komt overigens ook niet uit de keuken van ABN AMRO.

Voor het concern is de eerste stap naar het renteboxparadijs een gezamenlijk verzoek waarvoor de Nederlandse verbonden vennootschap, waarin het concern dus een belang heeft van 60%, even moet meetekenen. De memorie van toelichting gaat ervan uit, dat het meetekenen geen probleem zal zijn, omdat de meerderheidsaandeelhouder het meetekenen door de binnenlandse verbonden vennootschap probleemloos kan afdwingen. Naar mijn mening is dit een veel te ongenueanceerde voorstelling van zaken. Wanneer ik er namelijk van uitga, dat de verbonden vennootschap even meetekent blijken de financiële druiven voor die verbonden vennootschap en indirect voor de 40%-minderheidsaandeelhouder toch wel heel zuur te zijn. De verbonden vennootschap moet immers genoegen nemen met aftrek van de betaalde groepsrente tegen het belastingparadijselijke tarief van 5%. Aftrek tegen 5% mondt bij de verbonden vennootschap dus onvermijdelijk uit in een hogere effectieve Nederlandse belastingdruk en in een lagere winst na belasting. Uitsluitend voor de meerderheidsaandeelhouder, de moedervenootschap, wordt het nadeel van de beperkte rente in beginsel volledig gecompenseerd door de beperkte heffing over de door haar van de Nederlandse verbonden vennootschap ontvangen groepsrente. De verbonden vennootschap en de minderheidsaandeelhouder hebben daarvan echter geen profijt. Mij dunkt dat de povere bonus in de vorm van een lagere winst na belasting voor de verbonden vennootschap toch geen stimulans is om het verzoek voor toegang tot de rentebox maar even mee te tekenen. Ik geef graag toe dat ondernemingsrecht niet mijn specialiteit is maar ik vraag mij eerlijk gezegd

wel af of de meerderheidsaandeelhouder, zoals de memorie van toelichting zonder voorbehoud suggereert, het meetekenen rechtens kan afdwingen. Naar mijn mening is ook daar weer een nuancering op haar plaats, voor zover ik niet uitsluit dat onder omstandigheden naar de maatstaven van redelijkheid en billijkheid het meetekenen onaanvaardbaar wordt geacht door een rechter. Bovendien lijkt het mij niet onredelijk wanneer de verbonden vennootschap of haar minderheidsaandeelhouder voor de bereidheid om mee te tekenen financiële compensatie zal eisen voor het nadeel van de beperkte renteaftrek. Ik vraag mij dan echter wel af hoe die compensatie financieel en in het bijzonder fiscaal gestalte zou moeten krijgen. Ik neem aan dat ik niet zo even de rente kan verlagen. Wat hiervan zij, de enige juiste oplossing voor het hiervoor gesignaleerde probleem kunt u terugvinden in het VNO-NCW-commentaar, waarin voor binnenlandse verbonden vennootschappen een individuele opt-out wordt voorgesteld welke ertoe leidt, dat de binnenlandse groepsrente aftrekbaar is en belastbaar tegen het tabeltarief. Dan is het probleem de wereld uit. Uit de nota naar aanleiding van het verslag blijkt echter dat het pleidooi voor een opt-out vooralsnog tot dovemansoren is gericht. In de reactie op een suggestie antwoordt de minister dat de groepsrente optioneel is en dat men er niet voor hoeft te kiezen als deze voor de groep onvoordelig is. De minister geeft maar een half antwoord, want voor de meerderheidsaandeelhouder in mijn voorbeeld is de rentebox niet onvoordelig indien ik veronderstel dat de omvang van de rentebox voor hem een lage belasting garandeert over de in het binnen- en buitenland ontvangen groepsrente. Het voordeel schuilt dan simpel in de laagbelaste rente over de uit het buitenland ontvangen groepsrente.

De minister stapt dus gemakkelijk heen over het absurde gevolg dat, zolang de Nederlandse verbonden vennootschap weigert mee te tekenen voor de meerderheidsaandeelhouder, de toegang tot de rentebox volledig is geblokkeerd voor de opbrengst van de buitenlandse groepsfinancieringsactiviteiten. Dit is absurd omdat, zoals ik hiervoor al aangaf, de rentebox juist is bedoeld voor buitenlandse groepsfinancieringsactiviteiten.

Onder omstandigheden kan in binnenlandse verhoudingen nog meer misgaan. In mijn voorbeeld ging ik er namelijk van uit, dat de bij de verbonden Nederlandse vennootschap beperkt aftrekbare rente beperkt belastbaar was bij de moedervernootschap. Dat hoeft echter niet altijd zo te zijn. De voorgestelde regeling biedt daarvoor namelijk geen garantie. Het is zeker niet denkbeeldig dat de betaalde groepsrente, welke beperkt aftrekbaar is bij de verbonden vennootschap, bij de Nederlandse meerderheidsaandeelhouder geheel of gedeeltelijk tegen het tabeltarief moet worden belast. Deze mismatch treedt op voor zover bij de meerderheidsaandeelhouder de ontvangen groepsrente meer bedraagt dan de voorgestelde limiet van de rentebox. Het is zo simpel dat de dreiging van deze mismatch ook door het NOB is onderkend. De minister antwoordt opnieuw ontwijkend met de mededeling dat de rentebox op verzoek van toepassing is en men er dus niet voor hoeft te kiezen als een dergelijke mismatch zich voordoet. Het antwoord wekt in ieder geval de indruk dat wij ons gelukkig mogen prijzen dat de rentebox optioneel is. Wat hiervan ook zij, deze mismatch zou voor de wetgever aanleiding moeten zijn in binnenlandse verhoudingen alsnog een opt-out te introduceren. Indien de wetgever dat onverhoopt niet doet moet uiteraard aan de noodrem worden getrokken. Dan krijg je heel rare gevolgen. De minister suggereert als oplossing het volledig afzien van de rentebox maar dat lijkt mij niet de meest voor de hand liggende oplossing. Een effectievere oplossing zou kunnen zijn het vervangen van de aan de Nederlandse verbonden vennootschap verstrekte groepsfinanciering door een externe lening. Vervolgens zou men de vrijkomende middelen zoveel mogelijk aan buitenlandse dochters moeten uitlenen en de opbrengst daarvan in de Nederlandse rentebox moeten dumpen. Zo gaat dat. Een alternatieve oplossing zou kunnen zijn, de aan Nederland verstrekte

groepsleningen onder te brengen in een buitenlands financieringsvehikel van hetzelfde concern. Vanmiddag hebben wij gehoord dat kapitaal mobiel is.

Na deze litanie is het de hoogste tijd voor een positief geluid. Dat brengt mij op mijn derde en laatste onderwerp, de funding van de groepsfinancieringsactiviteiten. De rentebox is volgens de memorie van toelichting bedoeld om opbrengsten van met eigen vermogen binnen een concern verrichte groepsfinancieringsactiviteiten effectief te belasten tegen 5%. Daarbij stond de wetgever opnieuw voor het dilemma hoe concerns aannemelijk zouden moeten maken dat groepsfinanciering daadwerkelijk met eigen vermogen plaatsvindt, m.a.w. hetzelfde vermogensallocatieprobleem waarmee decennialang is geworsteld bij de financiering van aangekochte buitenlandse deelnemingen, tot het moment waarop het Bosal-arrest ons bevrijdde van het creatieve boekhouden met de ogen dicht in de vorm van een extracomptabele ruimterekening. Gelukkig heeft de wetgever met de rentebox gekozen voor een eenvoudige en praktische benadering: het bedrag dat maximaal in de box kan is beperkt tot een percentage van het fiscale vermogen.

In de memorie van toelichting staat letterlijk dat met deze limiet, het percentage van het fiscale vermogen, de reikwijdte van de rentebox wordt beperkt tot met eigen vermogen verrichte financieringsactiviteiten. Ook deze opmerking is weer enigszins verwarrend voor zover daaruit zou kunnen worden afgeleid dat groepsfinanciering waarop de laagbelaste rentebox van toepassing is externe funding uitsluit dan wel tot beperkte aftrek van de rentekosten over de externe funding zou moeten leiden. In het wetsvoorstel zoekt men vergeefs naar een verbod op externe funding van gefacilieerde groepsfinanciering. Een voorziening waarbij de kosten van externe funding welke voor groepsfinanciering wordt aangewend beperkt aftrekbaar worden verklaard ontbreekt. In de literatuur is daarover twijfel geventileerd. In reactie daarop heeft de minister expliciet bevestigd dat externe funding kan worden aangewend voor groepsfinancieringsactiviteiten en dat de kosten van externe funding niet behoeven te worden afgetrokken van het bedrag aan rente dat in de laagbelaste rentebox kan verdwijnen. Uiteraard heeft de minister in de nota van wijziging weer wat gas teruggenomen met de introductie van een specifieke voorziening indien externe funding via een kapitaalstorting in een dochtervennootschap wordt getransformeerd in groepsfinanciering. Wordt van deze omweg gebruik gemaakt, dan wordt de externe funding alsnog als groepsfinanciering aangemerkt. In een toelichting merkt de minister op dat aanwending door middel van een kapitaalstorting niet in overeenstemming zou zijn met de bedoeling van de groepsrentebox. Kennelijk moet ik dus uit de gedachtegang van de minister lezen, dat externe funding niet wordt geherkwalificeerd als een interne geldlening indien de externe funding zonder omwegen, dus niet via een kapitaalstorting voor groepsfinanciering wordt aangewend. Dat strookt ook met de opmerking van de minister in de nota naar aanleiding van het verslag, dat in de uitvoeringsregeling geen voorwaarde wordt overwogen welke een causaal verband vereist tussen een lening aan een verbonden lichaam en het fiscale eigen vermogen van de belastingplichtige, als dat verband überhaupt zou bestaan. Ware het namelijk anders, dan voorzie ik toch dat de rentebox voor veel binnenlandse concerns een dode letter dreigt te worden en dat de fiscale asielzoekers opnieuw aan het langste eind trekken. Als men alsnog die koppeling wil is de consequentie wel dat de limiet van de rentebox moet verdwijnen. Degenen onder u die zich afvragen of het wel gewenst is dat groepsfinanciering ook met externe funding mag plaatsvinden, kan ik eenvoudig de mond snoeren door te verwijzen naar de eis van externe funding van ten minste 20%, welke voor toepassing van de deelnemingsvrijstelling aan actieve buitenlandse financieringsactiviteiten wordt gesteld.

Samenvattend concludeer ik dat de begrenzing van de rentebox zoals die in het wetsvoorstel vorm is gegeven en de mogelijkheid van externe funding voor de uitvoeringspraktijk voor internationale Nederlandse concerns een belangrijke zorg minder zijn. Dat geldt zeker voor concerns die door de aard van hun bedrijfsvoering nauwelijks in

staat zijn directe en historische verbanden te leggen tussen de omvangrijke dagelijkse geldstromen en de herkomst en aanwending daarvan. Ik laat het aan uw fantasie over om te concluderen op welke sector ik het oog heb. Om te voorkomen dat ik verder voor eigen parochie spreek sluit ik hierbij de behandeling van enkele aspecten van de rentebox af. (*Applaus*)

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Dankuwel, meneer Van Horzen.

Wij gaan nu luisteren naar een verhandeling over de royaltybox, waarover vanmiddag al een paar kritische opmerkingen zijn gemaakt. Die verhandeling zal worden gegeven door de heer Beerepoot, die werkzaam is bij Unilever.

Drs. P.J. Beerepoot:

Voorzitter, dames en heren. Ik heb mijn voordracht een naam gegeven en die luidt: *De octrooibox: uitvinden en ondervinden.*

Toen ik mij wilde gaan voorbereiden op deze spreekbeurt was het eerste dat ik mij afvroeg wie nu eigenlijk de octrooibox had uitgevonden en wanneer dat was gebeurd. Ik heb het eerlijk gezegd niet kunnen achterhalen, als er al een specifieke uitvinder is aan te wijzen. Het is in ieder geval zo dat het Tweede-Kamerlid Ineke Dezentjé Hamming in het Financieele Dagblad al vroeg in het kader van de modernisering van de vennootschapsbelasting een pleidooi publiceerde tot invoering van een rentebox en een royaltybox. Dat was in oktober 2003. Zij noemde daarbij een te hanteren tarief van 15%. Secretaris fiscale zaken van VNO-NCW Pieter Dijkmeester reageerde destijds onmiddellijk ter ondersteuning van deze gedachte maar drong daarbij wel aan op meer op meer concurrerende en derhalve lagere tarieven voor deze boxen. Dit was voldoende aanleiding voor het ministerie van Financiën om verder te gaan nadenken over invoering van dergelijke boxen. VNO-NCW had inmiddels opdracht gegeven aan Onderzoeksinstituut Nyfer om de gedachte aan een royaltybox op haar haalbaarheid te onderzoeken, hetgeen resulteerde in een rapport overhandigd in juni 2004. Dit overtuigde het ministerie en daarmee de staatssecretaris van Financiën en het kabinet vooralsnog niet. In de nota Werken aan winst van 29 april 2005 werd, zoals bekend, de octrooibox vooralsnog vanwege de twijfels over de effecten daarvan verworpen. Later in dat jaar breken alle kamerfracties een lans voor een kennisbox, waarbij de staatssecretaris toezegt daaraan te zullen gaan werken en al een tipje van de sluier oplicht door te zinspelen op de octrooibox zoals die ook later is voorgesteld.

Kennisbox, royaltybox of octrooibox, het is duidelijk dat er iets moet worden gedaan. Of dat iets zal worden bereikt met het ingediende ontwerp van een octrooibox is moeilijk aan te geven. Dat zal in de praktijk ondervonden moeten worden.

Er is al heel wat gezegd en geschreven over het voorstel. Niettemin zal ik trachten voor het bedrijfsleven belangrijke punten aan te stippen aan de hand van enkele thema's, thema's die tevens van belang zullen zijn bij de voor 2011 aangekondigde evaluatie van de octrooibox en die de randvoorwaarden vormen voor de invoering van de octrooibox, waarbij het zal gaan om de juiste balans tussen deze thema's. Het gaat daarbij om:

- stimulans voor innovatie
- aantrekkelijkheid voor het bedrijfsleven
- uitvoerbaarheid
- budgettaire beheersbaarheid.

Deze thema's vormen samen een goed handvat om de octrooibox nader te bezien.

Stimulans voor innovatie

De vraag of het voorstel tot invoering van een octrooibox zal leiden tot meer innovatie kan mijns inziens op meer manieren worden beantwoord. De invalshoek die daarbij is gekozen dat de octrooibox zal leiden tot meer innovatie in Nederland ligt daarbij voor de hand, omdat ons omringende landen ook maatregelen hebben genomen of nemen die zijn gericht op innovatie in die landen. Het lijkt er dus in eerste instantie om te gaan wààr de innovatie plaatsvindt en niet òf er een stimulans is tot innovatie. Dat zou echter toch een incompleet en eenzijdig beeld geven. In de toelichtende stukken wordt terecht opgemerkt dat ook moet worden gekeken naar uitstralingseffecten. Dat kunnen effecten zijn die onderzoek en ontwikkeling van het grootbedrijf bijvoorbeeld hebben op innovatie en ontwikkeling in het midden- en kleinbedrijf maar ook kan worden gedacht aan samenwerking met andere

technische instituten en universiteiten. Er zijn concrete aanwijzingen en voorbeelden van gevallen die aantonen dat die effecten inderdaad optreden.

Tegelijkertijd moet wel de vraag worden gesteld wat het directe effect is van de octrooibox op het mkb. Zal de octrooibox in zijn huidige vorm werkelijk innovatie in het mkb bevorderen? Zal de worst van de laagbelaste exploitatie opwegen tegen de daarmee gepaard gaande kosten en risico's, of moet dan toch meer effect worden verwacht van maatregelen als uitbreiding van de WBSO, door uitbreiding van de definitie van kwalificerend onderzoek, verhoging van het plafond of verhoging van het percentage, of aan een maatregel als extra aftrekbaarheid van de met onderzoek gepaard gaande kosten? Het is gemakkelijker deze vragen te stellen dan ze te beantwoorden. De regering zoekt het in ieder geval niet in die richting, zoals blijkt uit een brief van de minister van Financiën van 18 augustus 2006 naar aanleiding van vragen van het Eerste-Kamerlid Biermans en uit een enigszins ontwijkend antwoord in de nota naar aanleiding van het verslag op een vraag van de SGP. Uit dat antwoord blijkt echter wel dat van de octrooibox als zodanig een stimulerend effect wordt verwacht op het doen van onderzoek en ontwikkeling en dat wordt verwacht dat minder vaak de vruchten van succesvol onderzoek elders in een laagbelastend land zullen neerslaan. Het laatste lijkt mij, vooral voor de wat grotere ondernemingen, een beter argument dan het eerste.

Als u het mij vraagt zal de octrooibox op zich niet tot meer onderzoek en ontwikkeling als zodanig leiden maar wel minder redenen geven om de exploitatie van immateriële activa elders te gaan verrichten. En als die exploitatie fiscaal vriendelijk in Nederland kan gebeuren, weet je maar nooit wat de effecten zijn op de bepaling van de vestigingsplaats van onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten. Zeker is echter dat als je niets doet, het nog minder waarschijnlijk is dat het tot meer van dergelijke gewenste activiteiten in Nederland zal leiden, zo concludeerde Nyfer ook.

Octrooibox aantrekkelijk voor het bedrijfsleven?

Uiteraard schuilt de belangrijkste aantrekkingskracht van de regeling in het feit dat inkomsten die verband houden met innovatie kunnen worden belast tegen een effectief tarief dat aanmerkelijk onder het normale Nederlandse tarief ligt en dat tevens veel lager zal zijn dan de tarieven die worden gehanteerd in de landen waar de economische voordelen uiteindelijk worden gerealiseerd, Nederland daarbij inbegrepen.

Een belangrijk pluspunt van de regeling is voorts dat is gekozen voor een economische benadering in plaats van aan te sluiten bij daadwerkelijk betaalde en formeel in rekening gebrachte royalties, zoals kennelijk het geval is bij de regelingen die Frankrijk en Hongarije kennen. Het aansluiten bij royalties zou betekenen dat royaltycontracten zouden moeten worden gesloten binnen en buiten een groep, terwijl dit in de praktijk niet altijd praktisch uitvoerbaar en soms ook niet mogelijk is en/of op internationaal fiscaalrechtelijke bezwaren zou stuiten. Bovendien zou dan ook de vraag kunnen worden opgeworpen wat er zou moeten gebeuren met intern en extern betaalde royalties. Ten slotte zou het het risico met zich brengen van gekunstelde contracten om zoveel mogelijk inkomsten onder de box te brengen.

Er zijn ook minder aantrekkelijke kanten aan de regeling. Ten eerste is er het plafond van vier maal de voortbrengingskosten van een ingebracht immaterieel activum. Dat kan de aantrekkelijkheid van de regeling ten opzichte van voorhanden alternatieven aanzienlijk beperken. Daarbij wordt echter opgemerkt dat weliswaar per immaterieel activum een keuze kan worden gedaan voor inbreng in de box maar dat de beschikbare boxruimte wordt bepaald voor alle ingebrachte activa gezamenlijk, zodat meer succesvolle activa de ongebruikte ruimte van minder succesvolle activa kunnen benutten. Het kan echter niet worden ontkend dat het plafond beperkend werkt op de aantrekkingskracht van de box. Aan de andere kant is de box er vanouds voor de kleintjes. Zijn de kleintjes gegroeid dan willen, in dit geval moeten, zij de

box uit. Misschien moeten wij daarom gewoon de naam veranderen. Laten wij voortaan spreken van octrooiruimte! Je weet nooit waar het toe leidt. Merken, logo's en daarmee vergelijkbare vermogensbestanddelen zijn uitgesloten van de regeling, hetgeen de regeling minder aantrekkelijk maakt. Ik kom daarop terug bij het bespreken van de budgettaire ruimte.

Een ander minder aantrekkelijk punt is de verplichting om af te rekenen over de reeds in aftrek gebrachte voortbrengingskosten bij inbreng van een activum in de box. Er wordt blijkens de toelichtende stukken niet overwogen deze afrekeningsverplichting te vervangen door een ingroeieregeling of, zoals u wilt, overschotmethode. Naar mijn mening is daarvoor geen echt goed argument te verzinnen. Als argument wordt genoemd dat een ingroeieregeling uitvoeringstechnisch lastig zou zijn omdat dan de individuele voordelen van een activum apart zouden moeten worden geadministreerd. Dat argument is uiteraard enigszins gekunsteld. De voortbrengingskosten zijn bij inbreng al bekend en de kwalificerende voordelen moeten ook zelfstandig worden bepaald. De verplichting om dat vervolgens apart te administreren valt dunkt mij in het niet bij de overige uitvoeringstechnische problemen. Daarnaast zijn er vermoedelijk budgettaire aspecten, in de eerste plaats het verschuiven van lasten tussen jaren en in de tweede plaats het feit dat bij het afrekenen over de voortbrengingskosten van minder succesvolle activa in feite wordt betaald voor de meer succesvolle. Het eerste effect is typisch des overheids en zou in een meerjarenplanning geen rol moeten spelen. Of het zo is, weet ik dus ook niet. Wat betreft het tweede effect kan worden opgemerkt dat dit zich kan voordoen binnen een- en dezelfde octrooibox maar in wezen ook tussen verschillende octrooiboxen van verschillende belastingplichtigen. In het eerste geval compenseert een afrekening over een niet succesvol activum in wezen de belastingderving van een succesvol activum op microniveau bij dezelfde belastingplichtige maar dat effect kan zich ook op macroniveau voordoen. Het laatste kan met name nadelig zijn voor het mkb, omdat de bedrijven in die sector minder aan risicospreiding kunnen doen. Ik vraag mij af in hoeverre dit sigaar-uit-eigen-doeseffect een budgettaire rol speelt bij de afwijzing van de ingroeieregeling.

Ik kan mij ook nog een andere overweging voorstellen om een ingroeieregeling af te wijzen, namelijk het in balans houden van de gepresenteerde voortbrengingskosten: als je kans op nadeel wegneemt is er minder reden om niet zo hoog mogelijke voortbrengingskosten te presenteren.

Ten slotte wil ik nog een argument noemen voor het wel opnemen van een ingroeieregeling: als er toch moet worden afgerekend zou men wellicht net zo goed kunnen overwegen het activum over te brengen naar een laagbelaste omgeving in het buitenland, waar men tenminste geen last zal hebben van een plafond als in de onderhavige regeling. Nederland kan dan altijd nog worden gebruikt als doorstroomland.

De minister volhardt echter in zijn afwijzing van de ingroeieregeling, zoals blijkt uit een gisteren verzonden brief. Daarin wordt gesteld dat bij zekerheid omtrent de voordelen maar beter meteen kan worden ingebracht. Dat lijkt mij geen verrassende conclusie. Wel verrassend is dat als later alsnog wordt ingebracht nog steeds het volledige bedrag aan voortbrengingskosten moet worden geactiveerd, waarover kan worden afgeschreven in de box, maar wel over de resterende periode van de oorspronkelijke levensduur gerekend vanaf het ontstaan van het immaterieel activum. Ik heb er grote moeite mee, dat redelijk te vinden. Belangrijk is natuurlijk echter wat er gebeurt bij onzekerheid. Als men wacht met inbrengen tot men meer zicht heeft op de voordelen, wordt men, naast het feit dat er voordelen kunnen zijn genoten die tegen het normale tarief zijn belast, ook nog geconfronteerd met versnelde afschrijving in de box. Een ingroeieregeling is dus niet minder dan redelijk en neemt dit soort effecten weg. Uit hetgeen ik heb gezegd mag voorts blijken dat vooral de combinatie van plafond en afrekeningsverplichting de aantrekkelijkheid sterk reduceert.

Het eerdergenoemde plafond en het ontbreken van een ingroeieregeling zijn uiteraard belangrijke bouwstenen in het budgettair beheersbaar maken van de octroobox. Wellicht en hopelijk kan later proefondervindelijk worden vastgesteld dat het plafond kan worden verhoogd en een ingroeieregeling alsnog worden ingevoerd.

Een andere budgettaire wal is het van de regeling uitsluiten van merken, logo's en dergelijke. Deze uitsluiting wordt gemotiveerd met het argument dat het in overeenstemming is met de richtlijnen voor de jaarverslaggeving om dergelijke rechten niet te activeren. De kans op een budgettaire nachtmerrie lijkt mij echter een veel logischer verklaring. Het meenemen van dergelijke activa zou in feite betekenen dat het tarief voor sommige ondernemingen naar 10% gaat. Volgens een in waardering van immateriële activa gespecialiseerd bureau als Interbrand kan tot 70% van de waarde van een onderneming worden toegerekend aan immateriële activa. Stel nu dat die waarde 100 is, dan is de waarde van de immateriële activa 70, wat weer overeenkomt met een inkomensstroom van pakweg 5 per jaar. Dat is gelijk aan 6,7 winst voor belasting bij een tarief van 25,5%. Als nu de waarde van de onderneming 1,5 keer de omzet is, is de omzet gelijk aan 66,7. Stel dat de nettowinst 7,5% van de omzet bedraagt, dan is die winst 5, waarbij de winst voor belasting 6,7 is, wat betekent dat de gehele winst voor belasting in de box zou gaan vallen. Natuurlijk is dit voorbeeld slechts illustratief, want over de uitgangspunten valt wel te discussiëren. Maar het maakt wel inzichtelijk dat het begrijpelijk is, zij het voor mij spijtig om te constateren, dat merken, logo's en daarmee vergelijkbare vermogensbestanddelen worden uitgesloten.

In plaats van aan te sluiten bij octrooien zou ook kunnen worden gedacht aan het aanknopen bij het begrip know-how. Volgens de nota naar aanleiding van het verslag is dit echter een te vaag begrip.

Uitvoerbaarheid

Zoals de titel van de voordracht zegt ligt hier de sleutel voor het succes van de regeling. Moeilijkheden zullen zich voordoen bij de bepaling van de omvang van de in de box vallende voordelen. De wet spreekt van immateriële activa waarvan de te verwachten in belangrijke mate hun oorzaak vinden in aan de belastingplichtige verleende octrooien. Daarbij kunnen vele lastige kwesties gaan spelen. In de praktijk worden octrooien namelijk ook vaak preventief aangevraagd. Met een mijnenveld aan octrooien worden toetreders tot nieuwe markten of deelmarkten geweerd. Is er dan een relatie met gerealiseerde voordelen? En hoe staat het met buitenlandse octrooien, ten onrechte verleende octrooien of octrooien die in de praktijk onvoldoende bescherming bieden? Zijn de voordelen in het laatste geval marketingvoordelen of voordelen die hun oorzaak vinden in het octrooi? Verder hangen veel octrooien in combinatie samen en kunnen zij zo leiden tot een nieuw product. Bij een simpel home care product als een geltablet voor in de wasmachine kan dat snel gaan om enkele tientallen octrooien. Sommige van die octrooien spelen een rol bij meerdere producten. Ik neem aan dat kwaliteit belangrijker is dan kwantiteit. Wie gaat nu die vaak zeer technische kwalitatieve aspecten beoordelen? Er zullen zich kortom vele vragen aandienen. Wat betreft de oorzaaktoets wordt in de nota naar aanleiding van het verslag inderdaad opgemerkt dat het gaat om een kwalitatieve toets: overleg met de belastingdienst zal uitkomst moeten bieden. Erg veel zal van dat overleg gaan afhangen.

In de nota wordt desgevraagd opgemerkt dat voor het toerekenen van voordelen aan merk enerzijds en kwalificerende activa anderzijds wellicht kan worden gekeken naar extra voordelen gegenereerd op basis van marketinginspanningen. Dat doet mij denken aan een uitspraak van naar ik meen David Ogilvy. Hij merkte eens op dat 50% van het aan marketing

bestede geld weggegooid geld is. Alleen weet je van te voren nooit welke 50%. Ik wil maar zeggen: de vraag is of een dergelijk gesuggereerd verband wel bestaat.

Wat betreft de 30%-toets is nog opgemerkt dat deze dient om uit te sluiten dat relatief onbelangrijke octrooien als dekmantel worden gebruikt voor voordelen van in de box in te brengen activa. Het omgekeerde kan zich uiteraard echter ook voordoen: belangrijke octrooien waarbij een voordeel toe te rekenen aan een specifiek immaterieel activum ontbreekt, bijvoorbeeld octrooien als resultaat van fundamenteel onderzoek. Daarvoor helpt de octrooibox helaas niet. Een andere vraag is ten slotte welke kosten kunnen of moeten worden toegerekend aan in te brengen activa. Ook dat zal leiden tot vele discussies in de uitvoeringspraktijk.

Overige aspecten

Het onderzoek en de ontwikkeling die uiteindelijk zullen leiden tot de laagbelaste voordelen behoeven niet in Nederland te hebben plaatsgevonden maar zij moeten door de belastingplichtige zijn voortgebracht. Een interessant aspect kan zich voordoen bij de overdracht van een immaterieel activum. Een dergelijke overdracht betekent dat het niet kan kwalificeren als te zijn voortgebracht door de overnemer, tenzij die overdracht plaatsvindt in het kader van een fiscaal gefacilieerde transactie, zoals bij een juridische fusie of binnen een fiscale eenheid. Maar dat zal zich vaker voordoen als het onderzoek of de ontwikkeling in Nederland is verricht. Maar wat als dat niet zo is? Een overdracht vanuit het buitenland zal zich niet snel voordoen binnen een fiscale eenheid en ook nog niet in het kader van een juridische fusie. Als dat Europeesrechtelijk maar door de beugel kan!

Wat overige EU-aspecten betreft is nog gevraagd naar de voortgang rond de CCCTB. Wat er ook over die voortgang kan worden gezegd, het lijkt mij in ieder geval niet zo waarschijnlijk dat het voorstel voor de CCCTB zoiets als een octrooibox zal bevatten.

Ten slotte is de vraag of er vanuit Brussel de komende tijd nog nieuws zal zijn te vernemen over de Lissabon-agenda en innovatie. De vraag is hoe de octrooibox zich daarmee zal verhouden.

Al met al merk ik, ondanks mijn kritische kanttekeningen, op dat het komen tot een regeling die innovatie in Nederland zal stimuleren en het vestigingsklimaat zal verbeteren niet moet worden onderschat. De regeling die thans voorligt moet daarom worden gezien als een moedige stap die met brede steun wordt genomen. In de dagelijkse praktijk zal echter moeten blijken of de regeling succesvol zal zijn. Wij zullen het moeten ondervinden. (*Applaus*)

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Dankuwel, meneer Beerepoot.

Wij gaan nu luisteren naar Machiel Lambooy, die partner is bij het advocatenkantoor Freshfields Bruckhaus Deringer. Hij zal spreken over de deelnemingsvrijstelling. Het is hem niet onvertrouwd iets dergelijks te doen, want hij heeft vroeger in het verband van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs regelmatig commentaren op wetsvoorstellen moeten voorbereiden.

Mr. M. V. Lambooi

Dames en heren! Gegeven de beperkte tijd van twintig minuten zal ik mij ook beperkingen moeten opleggen. Ik wil met name aandacht besteden aan de gewijzigde voorwaarden voor de deelnemingsvrijstelling en de vraag wanneer deelnemingsverrekening zal worden gegeven. Ik zal niet de vraag behandelen hoe de deelnemingsverrekening precies zal uitvallen.

Ik stel voorop dat ik het voorstel zoals het er nu ligt heel aanvaardbaar en conceptueel juist vind. Het geeft een behoorlijke vereenvoudiging van de deelnemingsvrijstelling en het is met name voor ons als worstverkopers een stuk gemakkelijker geworden om de deelnemingsvrijstelling uit te leggen aan buitenlandse partijen die naar Nederland komen. De grote vraag waarvoor ik aandacht vraag is evenwel hoe de uitvoeringspraktijk van met name de deelnemingsverrekening straks zal zijn. Daar zit voor mij een risico inzake het vestigingsklimaat.

De harde ondergrens van 5% die in eigenlijk alle situaties, binnenland en buitenland, wordt geïntroduceerd acht ik een goede benadering. Wij moeten niet vergeten dat een aantal jaren geleden de 5% in de praktijk voor praktisch alle belastingplichtigen een gegeven was. Alleen dankzij jurisprudentie van de Hoge Raad kon die grens in de praktijk naar beneden worden bijgesteld. Het terugkeren naar deze harde ondergrens van 5% in combinatie met het afschaffen van de eisen van art. 13g, de moeder-dochtervrijstelling, vind ik een winst voor de deelnemingsvrijstelling. Daarbij komt dat het wetsvoorstel ter verzachting van die harde ondergrens de concernbenadering bevat, waarbij als maar één belastingplichtige voldoet aan de voorwaarden voor deelnemingsvrijstelling andere verbonden lichamen met geringere belangen ook kunnen kwalificeren. Door VNO-NCW is de vraag gesteld of net als in de AB-regeling een aflopend belang kleiner dan 5% nog enige tijd voordelen van de deelnemingsvrijstelling kan blijven genieten. Ik vind dat eerlijk gezegd een wat minder belangrijk punt. Door de compartimentering zullen wij immers de voordelen van de deelnemingsvrijstelling kunnen blijven genieten voor zover die voordelen zijn opgekomen tot het moment dat het belang onder de 5% zou duiken.

Een gemis in internationale verhoudingen is het ontbreken van een kwalificerende ondergrens in termen van een absoluut bedrag. Onze grote concurrent op het gebied van de deelnemingsvrijstelling, Luxemburg, heeft zo'n ondergrens ingevoerd en hij wordt over het algemeen als een succes ervaren. Conceptueel kan ik mij voorstellen dat het ministerie zegt dat men daar niet aan wil, omdat de voordelen met name aan de heel grote concerns zouden toevallen. Waarom zou een belegging van meer dan een miljoen opeens geen belegging meer zijn!

Wat betreft het vervallen van de eisen ben ik van mening dat iedereen moet kunnen leven met het vervallen van de voorraadeis, aangezien die in de praktijk nooit effectief is geweest, met name niet door de toelichting die bij het invoeren van die eis op het begrip voorraad is gegeven, waardoor deze eigenlijk alleen bedoeld leek te zijn voor de handel in kasgeldvennootschappen door de grote banken.

Het vervallen van de niet-ter-beleggingseis, waarbij de subjectieve bedoeling die de deelnemingsvrijstelling claimde werd getoetst, zal door de mensen die in de internationale praktijk werkzaam zijn met instemming zijn begroet. Het is bijzonder, met name in het kader van de discussie over taxhavens, Primarolo etc., dat nu ook Nederland de onderworpenheidseis laat vallen voor actieve dochters. Je zou kunnen zeggen dat het niet helemaal past in anti-misbruikdiscussies maar ik denk dat de combinatie met de activiteitentoets zoals die nu wordt voorgesteld voor de praktijk een aanvaardbare toets kan zijn.

De deelnemingsverrekening is van toepassing als de activa van de desbetreffende dochtervennootschap voor meer dan 50% uit vrije beleggingen bestaan, in combinatie met de

onderworpenheidstoets waarbij de activiteiten van de dochtervennootschap voor minder dan 10% belast zouden moeten worden, berekend op grond van Nederlandse belastingmaatstaven. Als aan beide voorwaarden, zowel het hebben van meer dan 50% beleggingen als de te geringe onderworpenheid, wordt voldaan, is geen sprake meer van vrijstelling maar vindt verrekening plaats. Die verrekening bestaat uit een forfaitaire verrekening van 5% over alle gebruteerde voordelen en in het geval van EU-dochters uit verrekening van de daadwerkelijke belasting die door de EU-dochter is betaald. Uiteraard is de verrekening nooit groter dan de Nederlandse belasting over de netto-opbrengst uit de deelneming, de tweede limiet bekend van de voorkoming van dubbele belasting.

Een gemis - het is echter de vraag hoe groot het is - van het wetsvoorstel is dat de deelnemingsverrekening, de methodiek en de details ervan in het geheel niet zijn uitgewerkt. In de memorie van toelichting zijn enkele voorbeelden gegeven maar aan alle complexe situaties die wij kennen van creditsystemen in diverse buitenland, met name het Amerikaanse en het Engelse systeem, wordt geen woord gewijd. Vanuit de positie van de wetgever is dat ook logisch, omdat deze de deelnemingsverrekening ziet als een soort van ultieme stok om de hond te slaan die over de grens ingewikkelde dingen gaat doen om veel belasting te besparen.

Het begrip vrije beleggingen wordt dus heel belangrijk. Het is immers de eerste drempel die je moet nemen om in de buurt van de deelnemingsverrekening te komen. Na de nota naar aanleiding van het verslag zijn deze geobjectiveerd als de objectieve beleggingen, dus niet gezien vanuit de aandeelhouder maar vanuit de functie in de dochtervennootschap. Dat betekent dat het moet gaan om activa die geen belang hebben in de onderneming van de betreffende vennootschap. Door deze definitie - dat zal ook de reden zijn geweest om het te doen - zijn de beleggingen die verzekeringsmaatschappijen aanhouden ter dekking van hun verplichtingen uiteindelijk niet in de sfeer van deze maatregel terechtgekomen. Ook de solvabiliteit die een verzekeraar moet aanhouden bovenop de verzekerde risico's zal als onderdeel van het belang in de onderneming naar mijn idee niet onder de vrije beleggingen moeten vallen. Hetzelfde geldt overigens voor de overnamekas bij een actieve financieringsmaatschappij. Dat zou, anders dan de redactie van Vakstudienieuws zegt, ook geen vrije belegging moeten zijn.

Het gevolg van de hele simplificering van de deelnemingsvrijstelling en met name het vervallen van art. 13g is wel dat de doorkijkbepaling van dat artikel nu gaat vervallen. Dat wil zeggen dat er in de situaties waarin sprake is van met name buitenlandse tussenhoudsters een wat ingewikkelder toets moet plaatsvinden voor de vraag of er sprake is van een vennootschap waarop de deelnemingsverrekening van toepassing is, niet de deelnemingsvrijstelling ten aanzien van de tussenhoudster. Je moet dan immers alle belangen die deze tussenhoudster houdt in haar eigen dochters kwalificeren. Als die belangen minder dan 5% bedragen zullen zij als gevolg van de wetsfictie in lid 12 van art. 13 worden aangemerkt als vrije belegging. Voor belangen van minder dan 5% via een tussenhoudster is de regeling denk ik dan ook wel duidelijk. Ingewikkelder wordt het doordat je vervolgens ook moet gaan kijken naar de activa van de dochtervennootschappen die de tussenhoudster houdt, dus belangen van 5% of meer. Die activa moet je direct toerekenen aan de tussenhoudster. Ook daar moet je weer gaan toetsen of de desbetreffende activa een rol vervullen in de onderneming van de dochter van de tussenhoudster, enz. enz. Het kan diverse niveaus naar beneden. Volgens de memorie van toelichting is dat geen consolidatie maar een echte toerekening van de activa. Dat betekent dat je als er op het niveau van de tussenhoudster of de deelnemingen die er onderhangen bijvoorbeeld groepsfinanciering wordt verricht, de actiefkant wel moet meenemen maar niet mag kijken naar de passiefkant van de groepsfinanciering bij een dochtervennootschap. Vervolgens moet je de vrije beleggingen en de toegerekende vrije beleggingen van de dochtermaatschappij van de tussenhoudster op de

waarde in het economisch verkeer zetten, waarbij je ook de andere activiteiten van de desbetreffende vennootschappen zult moeten waarderen, en nagaan of je zo over de 50%-grens komt. Dat lijkt mij geen echt gemakkelijke toets. Voor de praktijk is het volgens mij niet werkzaam en trouwens ook niet wenselijk als die toets in elk geval moet worden toegepast. In de memorie van toelichting wordt gezegd dat deze toets in principe van dag tot dag moet worden toegepast, zodat jojo-effecten kunnen optreden. Een vennootschap kan bijvoorbeeld na de verkoop van een deelneming opeens heel veel vrije beleggingen hebben.

Heb je eenmaal vastgesteld dat er sprake is van meer dan 50% aan vrije beleggingen, dan moet je de onderworpenheid van de desbetreffende buitenlandse vennootschap - het kan uiteraard ook een binnenlandse vennootschap zijn maar dan zijn de Nederlandse maatstaven wat minder problematisch - gaan beoordelen naar Nederlandse maatstaven. Daarvan wordt in de tekst gezegd dat de vennootschap onderworpen moet zijn aan een belasting naar de winst die resulteert in een heffing naar een tarief van ten minste 10% over een naar Nederlandse maatstaven bepaalde belastbare winst. Dat zou theoretisch betekenen dat je van al je dochtervennootschappen en ook hun dochters als het om tussenhoudsters gaat moet gaan bekijken wat de belastbare basis is, de feitelijk betaalde belastingen en de belastingdruk moet gaan berekenen. Is die druk minder dan 10%, dan heb je een probleem bij een beleggingsentiteit. Daarbij is in de memorie van toelichting wel een scala van verschillen in de belastingbasis genoemd. Aangegeven is of zij wel of niet relevant zijn. In principe zijn alle verschillen in de belastingbasis tussen het buitenlandse en het Nederlandse systeem relevant, zodat zij in principe een probleem kunnen opleveren. Overigens zijn bij nota van wijziging de artikelen 12b en 12c terecht uit de discussie geëlimineerd. Hetzelfde geldt waarschijnlijk voor art. 3:30a IB, de bepaling die iets zegt over de beperking in de afschrijving van gebouwen. Zou die bepaling wel relevant blijven, dan zouden alle Nederlandse vennootschappen met buitenlands onroerend goed in buitenlandse onroerendgoedlichamen een probleem kunnen gaan krijgen, doordat de beperking naar Nederlandse maatstaven zou betekenen dat de buitenlandse belastingdruk te laag is.

Er is een aantal problemen gesignaleerd ten aanzien van bijvoorbeeld verliesverrekening. Moet bijvoorbeeld bij de berekening van de onderworpenheid worden gekeken naar de manier waarop in het buitenland verliezen worden verrekend! Zeker nu in het wetsvoorstel een beperking van de verliesverrekening in Nederland wordt voorgesteld kun je je voorstellen dat dit relevant gaat worden. Ik noem de situatie waarbij je in Nederland geen verlies meer had mogen verrekenen maar het in het buitenland nog wel mag doen en als gevolg daarvan het effectieve in het buitenland op die basis berekende tarief lager is dan het naar Nederlandse maatstaven zou zijn geweest. Daarvan is gezegd dat verschillen in verliesrekening niet relevant zijn. Dat is op zich ook logisch, aangezien de wettekst spreekt van het begrip belastbare winst. Daarop wordt vervolgens weer een rare uitzondering gemaakt - Vakstudienieuws noemt het een systeemfout - in de sfeer van art. 10a, de vraag of er voldoende compenserende heffing is, waarbij in definitietermen wordt verwezen naar dezelfde onderworpenheidstoets maar waarbij voor art. 10a-doeleinden verliesverrekening wel een probleem is. Buitenlandse tariefsvoordelen zijn dus wel relevant. Een buitenlands regime met een tarief lager dan 10% levert een probleem op. Fiscale consolidatie in het buitenland is wel relevant. Dat is vreemd en er is niet helemaal uitgelegd hoe dat precies zou moeten worden toegepast. Voorkoming van dubbele belasting zou weer niet relevant zijn, zodat een buitenlandse vennootschap die als gevolg van voorkoming van dubbele belasting minder belasting zou betalen geen probleem zou opleveren voor het beoordelen van de onderworpenheid naar Nederlandse maatstaven.

Een andere vraag, bijvoorbeeld wat doe je met een vennootschap die gebruik maakt van credits voor buitenlandse belasting, bijvoorbeeld een vennootschap in een creditland, is niet uitgewerkt. Een vraag is ook wat je doet met buitenlandse bronbelastingen. Er is gezegd

dat een buitenlandse bronbelasting geen onderworpenheid oplevert. Leidt de buitenlandse bronbelasting echter tot een lagere lokale winstbelasting, dan zou het weer wel een probleem kunnen zijn, tenzij je het onder de noemer van voorkoming van dubbele belasting zou kunnen scharen. Ik denk dat dat het geval zou moeten zijn.

Als je dit speelveld overziet zou je moeten zeggen dat er sprake is van een probleem. De staatssecretaris, inmiddels de minister, zegt evenwel dat het in de praktijk wel meevalt, aangezien het aantal vennootschappen dat als beleggingsvennootschap wordt aangemerkt beperkt zal zijn. Zijns inziens zal het probleem zich in de praktijk niet voordoen en is het daarom niet van belang om bijvoorbeeld de deelnemingsverrekening tot in detail uit te werken. Is dat echter wel zo? In het technische commentaar dat gisteren naar de Tweede Kamer is gestuurd naar aanleiding van overleg tussen een aantal ambtenaren van Financiën en woordvoerders van de Tweede-Kamerfracties wordt uiteengezet hoe de bewijslastverdeling zal verlopen bij de vraag of er überhaupt sprake is van een deelnemingsvrijstellings situatie, de situatie die ziet op alle deelnemingen en niet alleen op de uitzonderingen. In het technisch commentaar wordt eigenlijk gezegd dat het aan de belastingplichtige is om te bewijzen dat sprake is van deelnemingsvrijstelling. Dat zou dus betekenen dat een belastingplichtige als het ware het negatieve bewijs zou moeten gaan leveren dat aan de beleggingstoets noch aan de onderworpenheidstoets zou zijn voldaan. Dat lijkt mij geen juiste gang van zaken. Het technisch commentaar verwijst terecht naar de vrije bewijsleer maar mijns inziens moet je in het kader van de bewijslastverdeling als volgt redeneren. De hele regeling is eigenlijk bedoeld om uitsluitend - het blijkt ook uit de opmerking van de staatssecretaris over het aantal vennootschappen dat hiermee te maken zou krijgen - gevallen te pakken waarin duidelijk sprake is van vrije beleggingen op een toegerekende basis en waarin ook sprake is van een groot fiscaal voordeel, door een duidelijk afwijkende fiscale basis of door bijzondere tariefsvoordelen. Daarop zou de maatregel van de deelnemingsverrekening dan ook moeten zijn gericht. Dat zou naar mijn gevoel ook moeten betekenen dat in principe een belastingplichtige die stelt dat hij voldoet aan de voorwaarden van de deelnemingsvrijstelling, bijvoorbeeld omdat hij een 5%-belang in een binnenlandse of buitenlandse entiteit heeft, daarmee in principe klaar is en dat het aan de inspecteur is om te stellen en vervolgens aan te tonen dat er sprake is van vrije beleggingen. Dat betekent dat de inspecteur vragen kan stellen - dat recht kun je hem ook niet ontzeggen - maar het kan niet zo zijn dat de belastingplichtige wordt opgehadeld met een negatieve bewijslast. Als de inspecteur vervolgens vaststelt dat sprake is van voldoende vrije beleggingen om in de gevarenzone van deze regeling te komen, zou de mate van onderworpenheid door de belastingplichtige moeten worden aangetoond. Pas op dat moment zou sprake kunnen zijn van het omrekenen van de buitenlandse belastingbasis naar de binnenlandse belastingbasis. Heb je vastgesteld dat sprake is van voldoen aan zowel de beleggingstoets als de geringe-onderworpenheidstoets, dan is de berekening van het te verrekenen belastingbedrag inderdaad aan de belastingplichtige.

Ik concludeer dat het naar Nederlandse maatstaven vereisen van een onderworpenheidsberekening op kommaniveau, met alle details, schadelijk kan zijn voor het Nederlandse vestigingsklimaat en ook onredelijk is. Het doel van de regeling is immers het bestrijden van het laag belasten van echte beleggingen uit eigen vermogen in andere landen en van passieve buitenlandse financieringsmaatschappijen die niet voldoen aan de eisen die het huidige art. 13:2 en de uitvoeringsregelingen stellen.

Wat deze regeling niet zou moeten beogen - ik denk ook niet dat het de bedoeling is - is het aan buitenlandse vennootschappen opleggen van allerlei Nederlandse details in de berekening van de winstbasis. Ik heb al geconcludeerd dat de bepaling van de credit, de deelnemingsverrekening, niet adequaat is uitgewerkt en dat een belastingplichtige die in de fuik van deze te laag belaste beleggingsdochter loopt een probleem zal krijgen om het juiste bedrag aan deelnemingsverrekening te bewijzen. De vraag moet dan ook zijn hoe het

ministerie deze maatregel kan behouden zonder de negatieve effecten op het klimaat en zonder te verlangen dat elke belastingplichtige in elke deelnemingsvrijstellingssituatie het negatieve bewijs zou moeten leveren van het niet voldoen aan de beleggingstoets en de geringe-onderworpenheidstoets. Er lijkt een aanknopingspunt te zijn in de parlementaire geschiedenis, omdat in de context van artikel 10a door de minister wordt opgemerkt in kamerstuk 30572, nr. 8:

Het ligt niet voor de hand dat iedere afwijkende buitenlandse winstbepaling aanleiding zal zijn voor een verzoek tot omrekening naar Nederlandse grondslag. Daartoe zal normaal gesproken alleen aanleiding zijn als het nominale buitenlandse tarief onder de 10% ligt, of als sprake is van een regime waarbij de effectieve belastingdruk duidelijk onder dat percentage kan uitkomen. Belastingplichtigen die de grenzen van het aanvaardbare niet opzoeken, hoeven niet te vrezen voor extra administratieve lasten. Bovendien is er altijd nog de mogelijkheid om eventuele twijfelgevallen vooraf voor te leggen aan de Belastingdienst.

De laatste opmerking nemen wij uiteraard ter harte als sprake is van grote problemen. Ik denk echter dat er niet één belastingadviseur of bedrijfsfiscalist in deze zaal zit die met zijn lijst van alle deelnemingen naar de inspecteur zal gaan om er alle toetsen op los te laten. Mijn voorstel is dan ook een extra drempel in de wet op te nemen, of in de vorm van een uitvoeringsvoorschrift aan de Belastingdienst te verstrekken, waarbij aan de Belastingdienst wordt opgedragen alleen details te verlangen over de toerekening van de vrije beleggingen en de onderworpenheidsberekening naar Nederlandse maatstaven indien er een buitenlands nominaal tarief van duidelijk minder dan 10% is. Is er sprake van een nominaal hoger tarief dan zou de Belastingdienst de discussie alleen moeten aangaan indien het redelijkerwijs aannemelijk is dat de buitenlandse grondslag wezenlijk afwijkt van de Nederlandse. Ik pleit dus voor een marginale toetsing. (*Applaus*)

De voorzitter, mr.J.W. van den Berge: Dames en heren, wij gaan nu luisteren naar de heer Fred de Hosson, partner bij Baker & McKenzie. Hij gaat spreken over de Europeesrechtelijke aspecten van dit voorstel, een terrein dat hem niet vreemd is, al was het alleen maar omdat de lettercombinatie Bosal hem vertrouwd is als weinig anderen in deze zaal.

Mr.F.C. de Hosson:

Mijnheer de Voorzitter. In korte tijd moet natuurlijk ontzettend veel worden behandeld, want ook dit wetsontwerp haalt heel erg veel overhoop met zijn Europeesrechtelijke aspecten. Daar komt nog bij dat het Europees recht momenteel erg in beweging is. Het Hof van Justitie heeft een paar belangwekkende uitspraken gedaan. Paul Farmer heeft vorige week in de Maarten Ellislezing in Leiden gezegd dat het Europees Hof zich duidelijk aan het heroriënteren is. De D-zaak was voor menigeen een verrassing. Het feit dat a most-favorite-nationprincipe op grond van bilaterale verdragen niet toepasbaar wordt geacht binnen een interne markt is op zich toch wel een erg grote verrassing. Marks & Spencer is op zich ook duidelijk een stap terug. Daarbij trekt de Nederlandse AG Geelhoed zijn eigen spoor door het Europees recht. Hij heeft vier belangwekkende conclusies genomen, waaruit duidelijk andere opvattingen blijken. Ik denk dan aan een veel grotere rol voor de belastingverdragen. Hij acht Bosal en Marks & Spencer zonder meer foute arresten. Zijns inziens bestaat er geen objectieve vergelijkbaarheid als het buitenlandse inkomen niet in de belastingheffing bij de vennootschap wordt betrokken. Dat is een heel interessante opmerking. Het Hof heeft er sedertdien, met name in Keller, geen blijk van gegeven wat dat betreft door de wind te gaan. Geelhoed heeft in ieder geval heel interessante hoofdlijnen op tafel gelegd. Ik ben heel benieuwd of het Hof er na de zomer blijk van geeft zich iets aan te trekken van zijn conclusies. Hij zal het zelf in die functie overigens niet meer aanhoren, aangezien hij binnenkort aftreedt.

De minister is zich natuurlijk zeer goed bewust van de Europeesrechtelijke gevoeligheid van de voorstellen en van datgene wat er op het ogenblik überhaupt aan wetgeving is. Hij zegt in het meest recente stuk ook dat hij de zaak heeft doorgelicht en wellicht tot de conclusie is gekomen dat er nog wat meer twijfelgevallen bestaan maar dat hij toch het, naar ik aanneem berekende, risico neemt om de zaak uit te procederen. Uiteraard hoor ik dat met plezier.

Achter zowel art. 10a als de nieuwe deelnemingsvrijstelling zit in belangrijke mate de eis van 10% van de naar Nederlandse maatstaven bepaalde winst. Daarbij wordt meegewogen dat de openbare sector in het buitenland wel eens kleiner zou kunnen zijn, of op een andere manier worden gefinancierd. Het moet helemaal naar Nederlandse maatstaven, waarbij dan ook nog eens fijntjes wordt opgemerkt dat wij natuurlijk wel de rente- en royaltybox buiten beschouwing moeten laten. Anders zou het wel eens vervelende consequenties kunnen hebben. Op zich zijn het toch wel heel bijzondere zaken. Die 10% is, afgezien van een enkel oost-Europees land, geen tarief dat als algemeen tarief voorkomt. Het is duidelijk gericht tegen bijzondere regimes in het buitenland wat betreft de deelnemingsvrijstelling. Dat geldt eigenlijk ook voor art. 10a. Het is op zich een beetje vloeken in de kerk, want in het Europees recht wordt toch over het algemeen aangenomen dat de heffing naar de winst in een andere lidstaat gewoon als een gegeven moet worden beschouwd. Er is sprake van equivalence van de belastingheffing in de andere lidstaat. Dat komt voor de belastingheffing niet uit de lucht vallen. Het is al een heel oude doctrine bij de vrijheid van goederenverkeer maar ook recente vennootschapsrechtelijke beslissingen gaan ervan uit. Denk aan Centros en Spire Art. Wij nemen in feite toch aan dat het ook binnen de fiscaliteit geldt. Er zijn ook aanwijzingen voor. Je kunt zeggen dat Bosal er een van is. Er zijn echter ook andere recente beslissingen waarin het coherentiebeginsel werd uitgebreid tot de coherentie die kon worden gelegd met belastingheffing in een andere lidstaat. De samenhang bestond er op het communautaire niveau in plaats van op het typische lidstaatniveau.

Wat is de toelaatbaarheid van hetgeen nu wordt ingevoerd? Het lijkt mij duidelijk dat als een nationale maatregel dat concept niet aanvaardt sprake is van een belemmering. Wij spreken dus over de vraag of er een rechtvaardigingsgrond is voor die belemmering. Er wordt

dan gesproken van belastingontwijking, bijvoorbeeld door de minister. Het is de vraag wat de kracht is van een dergelijke rechtvaardigingsgrond. Hij komt wel voor in de bijna rituele opsomming van rechtvaardigingsgronden bij het Hof maar in feite wordt het afgedaan als een budgettaire argument en het Hof is tot nu toe - laten wij echter Cremona afwachten - niet erg gevoelig gebleken voor budgettaire argumenten. Daar komt echter Marks & Spencer. Het arrest Marks & Spencer voert een gecombineerde rechtvaardigingsgrond aan. Het Hof neemt drie rechtvaardigingsgronden waarvan het zelf zegt dat zij ieder op zich beschouwd niet voldoende zijn om de belemmering te rechtvaardigen. De combinatie levert in de ogen van het Hof echter wel een publiek belang als rechtvaardigingsgrond voor die maatregel op. Dat wordt door sommigen gezien als een blijk dat het Hof belastingontwijking als rechtvaardigingsgrond aanvaardt. Ik denk niet dat dit zo is. Wie kan echter met zekerheid hierover iets zeggen! Ik denk niet dat dit zo is omdat het werd aanvaard in combinatie met de andere rechtvaardigingsgronden. Ik denk dat het Hof wel degelijk zeer kritisch zal kijken.

Met Cadbury Schweppes, een pending zaak, komen wij een stuk dichterbij. Zoals bekend betreft het Engelse CFC-wetgeving. De advocaat-generaal, Léguère, zei dat belastingontwijking als rechtvaardigingsgrond eigenlijk alleen kan worden aanvaard indien de anti-ontgaanswetgeving zich richt op volledig kunstmatige arrangementen. Dat moet dan van geval tot geval worden getoetst, mijns inziens in ieder geval een tegenbewijsregeling. Bij *volledig kunstmatig* behoort in de opvatting van de AG in ieder geval niet de wens tot belastingbesparing. Hij acht dat een niet relevant criterium. Het gaat erom dat er kunstmatigheid bestaat als er totaal geen of zeer matige *substance* aanwezig is, als er geen diensten worden verricht, d.w.z. de competenties van de werknemers om die diensten te verrichten ontbreken, en als er geen economische waarde wordt toegevoegd, wat bijna hetzelfde is. Volgende week dinsdag, 12 september, wordt uitspraak gedaan in Cadbury Schweppes. Wij weten dan meer over wat het Hof zal zeggen van de redenering van de advocaat-generaal. Nu kunnen wij alleen de criteria die hij toepast loslaten op wetsvoorstel zoals dat voor ons ligt. In art. 13 (10) Vpb wordt het nieuwe criterium aangelegd dat bezittingen van het lichaam grotendeels uit beleggingen bestaan. De vraag is wat wij daarmee moeten. Het is weinig genuanceerd en er is geen tegenbewijs mogelijk. Je zou kunnen zeggen dat een moneybox een volledig kunstmatig arrangement is. Beleggen in het buitenland? Het is mogelijk maar ik heb mijn twijfels. In art. 13, lid 1, is sprake van een uitbreiding tot de financieringsmaatschappij. Die wordt alleen vrijgesteld als zij actief is. Dat wordt uit de doeken gedaan in het uitvoeringsbesluit Wet Vpb. Het is zeer de vraag of de eisen die daar worden genoemd in overeenstemming zijn met de criteria die de advocaat-generaal aanlegt. Mijns inziens legt de wetgever de lat wat hoger. Gesteld wordt dat geen discriminatie plaatsvindt doordat binnenlandse passieve financieringsmaatschappijen na de recente wijziging van het wetsvoorstel eveneens zijn uitgesloten. Na hetgeen Hans van Horzen heeft verteld behoef ik daar eigenlijk niet meer op in te gaan. De vergelijking tussen de passieve buitenlandse financieringsmaatschappij en de binnenlandse passieve financieringsmaatschappij is waarschijnlijk loos, omdat een financieringsmaatschappij die in Nederland is gevestigd zich de facto niet zal richten op het Nederlandse bedrijfsleven maar zich uitsluitend zal bezighouden met buitenlandse financieringen. De vergelijkbaarheid laat mijns inziens dan ook zeer te wensen over.

De minister zegt nog dat de moeder-dochterrichtlijn hem de vrijheid geeft om de creditmethode toe te passen als hij geen deelnemingsvrijstelling wil geven. Die richtlijn geeft de minister natuurlijk niet de vrijheid om met secundair Europees recht primair EG-recht opzij te schuiven. Het zal dus gaan om een keuze tussen toepassing van de creditmethode across the line en de vrijstellingsmethode. Peter Wattel heeft in een recent artikel de vraag aan de orde gesteld of de verrekenmethode die wordt ingevoerd proportioneel is. Als de grens bij belastingontwijking bij 10% ligt, kun je je afvragen of een bijheffing tot 25,5% niet

buitenproportioneel is. Zoals u weet kunnen belemmerende maatregelen wel gerechtvaardigd zijn maar moeten zij in de rechtspraak van het Hof wel proportioneel blijven.

Art. 10a wordt kennelijk ook van toepassing geacht op actieve financieringsmaatschappijen. Als wij daarop de criteria van de AG loslaten, rijzen al onmiddellijk grote vraagtekens als de actieve financieringsmaatschappij in de EU is gevestigd. De omstandigheid dat de financieringsmaatschappij licht is belast is op zich natuurlijk geen argument. Dat blijkt overduidelijk uit Eurowings, waar de Ierse lessor onder het IFC-regime was onderworpen aan zeer lage belastingheffing. Dat argument werd door het Hof niet relevant geacht. Er werden ook geen "tegenmaatregelen" toegestaan. Je mag een voordeel dat een andere lidstaat biedt unilateraal niet even wegnemen.

Je kunt je daarnaast afvragen in hoeverre de stelling van de minister dat het met art. 10a Europeesrechtelijk wel goed zit omdat het zich richt op volstrekt kunstmatige arrangementen juist is. Art. 10a werd wel de codificatie van de fraus-legisrechtspraak van de Hoge Raad genoemd maar het heeft zich daar duidelijk buiten begeven. Zelfs in dit wetsontwerp wordt in een nieuw lid 2 nog eens een poging gedaan om de Hoge Raad (BNB 2005/304) te overrulen. Voor zover art. 10a wel de codificatie vormt van fraus-legisrechtspraak van de Hoge Raad en ook tegenbewijs mogelijk is voor de zakelijkheid van de transactie kun je je nog afvragen, of de fraus-legisrechtspraak die indertijd is geweest wel conform het Europees recht is. Ik heb er mijn twijfels bij of het lenen van geld om het dividend uit te keren aan je moedermaatschappij vanuit Europees perspectief als een volstrekt kunstmatige transactie kan worden gezien. Je kunt je het nog enigszins voorstellen onder de oude fraus-legisrechtspraak, toen er nog geen backstop was in de vorm van thin capitalizationwetgeving zoals wij die nu kennen. Als die backstop er echter is en de Nederlandse dochtermaatschappij op arm's lengthbasis is gefinancierd, zie ik eerlijk gezegd niet in hoe binnen Europese context een halt kan worden toegeroepen aan al dan niet min of meer kunstmatige vervanging van eigen door vreemd vermogen. Het probleem is natuurlijk dat de verdragen er niet in voorzien. Je krijgt ook binnen het netwerk van bilaterale verdragen van Europese lidstaten natuurlijk snel dubbele belastingheffing, omdat het in het andere land gewoon niet zal worden erkend. Men zal zich beroepen op art. 9. Als je dat goedwillend leest kun je zeggen dat het de mogelijkheid biedt om niet arm's lengthfinancieringen binnen de groep te herstellen, wat dan ook zal moeten leiden tot competent authority-overleg en wellicht arbitrage. Eenvoudige toepassing van art. 10a omdat wij iets als misbruik beschouwen zal echter niet snel tot spiegelbeeldsituatiecorrectie leiden in de andere lidstaat. Je eindigt derhalve ook binnen de Europese verhoudingen snel met dubbele belastingheffing. In zijn laatste conclusie, de thin capitalizationconclusie, heeft Geelhoed nog aandacht besteed aan de rol van de belastingverdragen tussen de lidstaten. Terzijde merk ik nog op dat de thin capitalization zoals die in Nederland is op zijn minst toch ook de tegenbewijsmogelijkheid zal moeten hebben, wil deze kunnen sporen met het Europees recht. Geelhoed is daarin heel duidelijk. In die zin is ook de tegenbewijsmogelijkheid in Nederland niet in de haak.

Ik ga snel door naar de rente- en royaltyboxen. The code of conduct, staatssteun speelt natuurlijk een grote rol. Je zou haast zeggen: als de rentebox niet onder Primarolo valt, wat valt er dan in hemelsnaam nog wel onder. Het is een in hoge mate politiek proces, waarover nauwelijks iets zinnigs valt te zeggen. Via Ecofinoverleg van de ministers van Financiën heeft Nederland wel veiliggesteld dat als Frankrijk zo'n royaltybox mocht hebben, Hongarije er natuurlijk ook een mocht hebben. Uiteraard was dat een opstapje om zeker te stellen dat ook Nederland een royaltybox mag hebben.

Staatssteun is in redelijke mate eveneens een politiek proces. Na het debacle met de groepsfinancieringsmaatschappij is de minister evenwel zo verstandig geweest om in ieder geval aan de Commissie een beschikking te vragen dat er geen sprake is van staatssteun. Het wetsontwerp is op die onderdelen aangemeld. Wat de rentebox betreft moeten wij ons hart

vasthouden. Prof. Luja wijst er na het schrijven van de Commissie aan Luxemburg dat de 1929 holdingvennootschappen wel degelijk selectief moeten worden beschouwd in de zin van de staatssteunbepaling in het Weekblad terecht op dat dit weinig voorspelt voor de rentebox. De rentebox is des te kwetsbaarder omdat het er niet inziet dat als er sprake is van staatssteun, deze vervolgens door de Commissie verenigbaar wordt verklaard met de gemeenschappelijke markt. Zoals bekend heeft de Commissie vrij grote bevoegdheden op dat terrein om op basis van de overigens limitatief opgesomde gronden van art. 87, lid 3, een maatregel die staatssteun behelst verenigbaar te verklaren met de Europese markt. Dat zit er bij de royaltybox natuurlijk wat meer in doordat die zich nu eenmaal wat meer richt op R&D en innovatie, zaken die hoog op de Lissabonagenda staan. Het is op een paar plekken ook opgenomen in het EG-verdrag zelf, zodat het best mogelijk is dat de Commissie de royaltybox verenigbaar verklaart met de gemeenschappelijke markt. Het is twijfelachtig of de box wordt aangemerkt als staatssteun. De mededeling van de Commissie uit 1998 maakt namelijk wat schuchter een uitzondering voor research and development.

Daarmee zijn wij er niet. Er wordt vaak over het hoofd gezien dat er ook nog zoiets is als de fundamentele vrijheden. De grens tussen staatssteun en fundamentele vrijheden is bijzonder lastig te trekken. Bovendien schuift die grens waarschijnlijk voortdurend. De bepalingen hebben in feite dezelfde doelstellingen: zij proberen alletwee het creëren van een gemeenschappelijke markt te bevorderen door het wegnemen van belemmeringen, inclusief concurrentievervalsingen. Er is derhalve potentieel een behoorlijk grote overlap tussen beide groepen van bepalingen. In de recente uitspraak van het Hof zie je dat men meer geneigd is om te kiezen voor de fundamentele vrijheden, omdat het leidt tot een meer effectieve uitvoering van de gemeenschapsbepalingen, doordat de fundamentele vrijheden direct toepasbaar zijn. Iedere burger kan bij zijn nationale rechter gaan klagen over bepalingen in zijn eigen lidstaat of andere lidstaten. Dat maakt ze ook veel gemakkelijker te handhaven. Een nadeel ten opzichte van de staatssteun is overigens weer dat zij niet terugwerken. Als een vorm van een bijzonder regime geacht wordt in strijd te zijn met de fundamentele vrijheden geldt dat er vanaf het moment van het van kracht worden van het vonnis een einde komt aan de pret. Bij staatssteun moeten zoals bekend de voordelen helemaal worden teruggegeven.

Dan komen de volgende vragen. Zitten wij veilig wat betreft de fundamentele vrijheden als de Commissie geen staatssteun constateert? Waarschijnlijk wel. Het Hof laat de Commissie eigenlijk grote vrijheid om dat te bepalen. Het is echter bepaald niet zeker. Stel dat wordt geconstateerd dat de royaltybox staatssteun is maar desniettemin verenigbaar wordt verklaard met de gemeenschappelijke markt, kan je concurrent dan nog naar de rechter rennen met de opvatting dat de verenigbaarverklaring een belemmering van de vrijheden inhoudt en derhalve verboden dient te worden. De Commissie heeft grote vrijheid om staatssteun verenigbaar te verklaren maar het Hof sluit in de beslissing-Nigard niet uit dat de nationale rechter vervolgens toch kan toetsen aan de fundamentele vrijheden, met name als aspecten die de fundamentele vrijheden typisch raken in de afweging bij de verenigbaarverklaring door de Commissie over het hoofd zijn gezien. Met Primarolo en staatssteun zijn wij er dus nog niet helemaal.

Ik kom bij een laatste interessant punt. Van de royaltybox is sprake als de immateriële activa door de vennootschap zelf worden voortgebracht. VNO-NCW heeft gevraagd of men het niet kon beperken tot het voortbrengen in Nederland van die immateriële activa. Dat zou funest kunnen zijn. Ik ga even uit van het scenario dat sprake is van staatssteun maar deze verenigbaar wordt verklaard met de gemeenschappelijke markt. De commissie zegt om te beginnen al dat als staatssteun bestaat maar het bijzondere (octrooi) regime een schending is van de fundamentele vrijheden zij dit in principe al niet verenigbaar zal verklaren. Je ziet dan eigenlijk geen mogelijkheid meer om het verenigbaar te verklaren. Was dat plan doorgegaan, dan zou het dodelijk zijn geweest. Er zit ook wel een hint in een van de eerste

stukken van de minister dat het mogelijk een conflict met het Europees recht naar voren brengt. Daarom is het in het laatste stuk ook van belang dat contract-R&D is geaccepteerd als: zelf voortbrengen. Die contractarm kan dan ook overal in de Europese Unie worden uitgevoerd. Doet men dat niet, dan zit men rechtstreeks in de fundamentele vrijheden en in de case van de Laboratoires Fournier en zal het Hof de hele zaak strijdig verklaren.

Ten slotte wil ik iets zeggen over de dividendbelasting en de wijzigingen daarin. Dienaangaande zijn ook een paar interessante ontwikkelingen waar te nemen. Er is een verruiming van de inhoudingsvrijstelling voor 5%-deelnemingen gehouden door moederverenootschappen in andere lidstaten in het wetsontwerp opgenomen alsmede een teruggaveregeling voor de vrijgestelde rechtspersonen, zoals pensioenfondsen. Daar is een brief van de Commissie overheen gekomen - het heeft elkaar bijna gekruist - waarin een aantal landen, waaronder Nederland, de wacht wordt aangezegd en aangekondigd dat zij hun dividendbelasting moeten aanpassen, met name voor twee situaties die worden genoemd. De Commissie beperkt het niet, zoals nu in het wetsontwerp gebeurt, tot EU-lidstaten maar breidt het uit tot de Europese economische ruimte. Eigenlijk dient het wetsontwerp dus ook tot die landen te worden uitgebreid. Waar ligt nu de problematiek wat betreft de EG-rechtelijke aspecten van de dividendbelasting? Een al lang aanvaard uitgangspunt van het Europees Hof is het same country same treatment principle. Een buitenlandse moeder dient, eenvoudig gezegd, hetzelfde te worden behandeld als een binnenlandse moeder. Dat gaat terug naar de eerste zaak, die van Metallgesellschaft Hoechst. Die betrof het ACT-regime zoals dat toen nog bestond in het Verenigd Koninkrijk, waarbij een UK-dochter van een buitenlandse, in dit geval natuurlijk Duitse, moeder niet in het election scheme kon worden opgenomen. Ik zal u de details besparen maar het kwam erop neer dat dit een cashflownadeel creëerde in vergelijking met een UK-moeder van een UK-dochter. Het Hof zei dat dit niet mocht en dit is in feite ook toepassing van hetzelfde same country same treatment principle. Het interessante is dat dit mogelijk doorwerkt naar art. 24, lid 5, OESO-model. Vorige maand zijn er twee uitspraken geweest van het UK High Court en het UK Court of Appeals waarbij ook nog met restanten van de ACT-wetgeving werd geworsteld. Het interessante was dat het verdragen betrof met respectievelijk de Verenigde Staten en Zwitserland en dat het Hof, verwijzend naar de overwegingen van het Hof van Justitie in Metallgesellschaft Hoechst, oordeelde dat art. 24, lid 5, zo diende te worden opgevat dat ook Amerikaanse en Zwitserse moederverenootschappen van dat voordeel gebruik dienden te kunnen maken en dus geen cashflownadeel mochten hebben. Je ziet dus nu - het Bundesfinanzhof is daarin een aantal jaren geleden voorgegaan - dat in de interpretatie van art. 24, lid 4, het non-discriminatiebeginsel in de bilaterale verdragen, redeneringen van het Hof van Justitie doorwerken. Het zou interessant zijn te zien hoe in een spiegelbeeldige situatie de Amerikaanse of de Zwitserse rechter zou redeneren.

Ik denk dat die twee beslissingen onvermijdelijk doorwerken naar de dividendbelasting. Is die redenering juist dan betekent dit dat ook de verruiming van de inhoudingsvrijstelling moet doorwerken naar moederverenootschappen. Het interessante is dat de Engelse rechters in hun uitspraak over art. 24, lid 5, alleen keken naar de positie van de dochterverenootschap, omdat de woorden in het verdrag zo specifiek op de dochter zijn gericht. Dit brengt mij op het laatste onderwerp, het effect van belastingverdragen op het voorkomen van dubbele belasting in de woonstaat. Tot nu toe - ik verwijs naar Fokus - werd dat van geen belang geacht. De vraag of en, zo ja, in hoeverre het discriminatie-effect van het feit dat een bronstaat discrimineerde werd weggenomen door de woonstaat achtte het Hof niet van belang. Dat was een beslissing van het EFTA-court. In Bouanich komt het Hof daarop terug en noemt het wel het effect van de belastingverdragen als iets wat van belang kan zijn. Geelhoed zegt in het kader van Denkavit II dat er inderdaad naar moet worden gekeken. De bronstaat kan dus door middel van een verdrag regelen dat de woonstaat de discriminatoire

effecten die de bronstaat oproept, wegneemt. Anderzijds betekent dit wellicht weer dat de wijziging van de inhoudingsvrijstelling die nu wordt voorgesteld te vroeg is gegeven. Als het juist is moet je namelijk de positie van de woonstaat voortdurend betrekken in je oordeel of sprake is van discriminatie en of de inhoudingsvrijstelling wellicht toch op haar plaats is. (Applaus)

De voorzitter mr. J.W. van den Berge: Dankuwel, meneer De Hosson. Wij zijn nu al twee uur bezig over dit onderwerp maar dat neemt niet weg dat er nog ruimte moet zijn voor discussie. Zijn er mensen die willen reageren op hetgeen voor of na de pauze is gezegd?

Prof.mr.J.W.Bellingwout: Als je een groepsfinancieringsactiviteit wilt opzetten kun je dit in het binnenland en in het buitenland doen. Stel nu dat, als je het in het buitenland wilt doen, de enige mogelijkheid is om het in een buitenlandse dochtermaatschappij te doen. Doe je het in een buitenlandse dochtermaatschappij, dan loop je aan tegen de deelnemingsvrijstelling op het moment dat je voor die activiteit een laagbelastend regime opzoekt. Je voldoet dan immers niet aan de eis van 10% van de naar Nederlandse maatstaven bepaalde grondslag. Nu is het argument van Financiën dat het geen nadelige behandeling van de buitenlandse dochtervennootschap ten opzichte van de Nederlandse dochtervennootschap oplevert, aangezien je, als je het onderbrengt in een binnenlandse dochtervennootschap die gebruik maakt van de rentebox ook de deelnemingsvrijstelling niet krijgt. Op het oog is dus sprake van een gelijke behandeling. Niet één onderneming zal bij de keuze voor het laten plaatsvinden van die activiteit in het binnenland echter kiezen voor het onderbrengen in een binnenlandse dochtervennootschap maar die activiteit zelf uitvoeren. De heer Van Horzen heeft er al op gewezen dat er een enorm ringfencing element zit in het feit dat binnenlandse groepsvennootschappen hun rente niet tegen het hoge tarief kunnen aftrekken maar dit tegen het lage tarief moeten doen, met als gevolg dat de groepsfinancieringsactiviteit zich met name uitstrekt tot rente ontvangen vanuit het buitenland. Er zit echter nog een ander element in, namelijk dat je door middel van de deelnemingsvrijstelling/onderworpenheidseis ertoe dwingt passieve financieringsactiviteiten bij de belastingplichtige zelf in Nederland onder te brengen.

Mr.F.C. de Hosson: De vraag stellen is haar beantwoorden. Vakstudienieuws brengt dat mijns inziens terecht ook ter sprake. Daarom verwees ik ook naar hetgeen Van Horzen zei. De vergelijkbaarheid gaat waarschijnlijk mank doordat een equivalent in de binnenlandse verhoudingen zich in feite niet voordoet. Het is een loze vergelijking.

Prof.mr.J.W.Bellingwout: In de Kamerstukken zien wij dat het ministerie zich er terdege van bewust is dat nog niet duidelijk is of Brussel de rentebox zal goedkeuren. Het geeft ook aan dat het misschien nog wel een aantal jaren kan duren. Het is dan interessant om te weten of er een plan B is en, zo ja, of dat bij de Kamerbehandeling wordt betrokken. Ondertussen wordt het concernfinancieringsregime onder dwang van Brussel ook weer afgeschaft. Is er een plan B en, zo neen, bestaat daaraan behoefte?

Mr.F.C. de Hosson: Het zal in ieder geval tijd kosten om een plan B te ontwikkelen. Er is overigens meer dan voldoende tijd om over zo'n plan na te denken. Is er geen twijfel, dan antwoordt de Commissie als regel binnen twee maanden. Ik heb dan ook een bruin vermoeden dat hierover wat twijfel bestaat bij de Commissie. Het is gebruikelijk dat de andere lidstaten dan worden uitgenodigd commentaar te leveren. Dat betekent dat een oordeel toch wel anderhalf jaar op zich zal laten wachten.

Prof.mr.Luja: Voorzitter. Gisteren heeft het Europese Hof van Justitie weer eens een staatssteunarrest gewezen. Het wordt inderdaad van belang om te gaan werken aan een plan B, met name voor de rentebox. Zalm was vanochtend vrij optimistisch in het Financieele Dagblad. Hij had hoop op positieve duidelijkheid op korte termijn. Tot mijn verbazing las ik in de Kamerstukken dat ik hetzelfde zou hebben beweerd ten aanzien van de rentebox maar ik ben blij dat dit andere lezers niet is opgevallen. Naar mijn mening hebben wij op dit moment wel degelijk een probleem met de rentebox. Plan B kan dan ook zeker van nut zijn. Hetzelfde geldt overigens voor de octrooibox. Die zit op zich goed in elkaar maar er lopen wat kleinigheden tussendoor. Ik vraag mij af of de Commissie dat weet. Ik noem een heel marginaal voorbeeld als de kwekersrechten, die twee weken geleden spontaan in het wetsvoorstel zijn opgenomen. Ik hoop dat zij ook ter kennis zijn gebracht van de Europese Commissie. Zij vallen namelijk niet onder het begrip octrooien.

Nog leuker is het dat het wetsvoorstel voorziet in bijzondere bepalingen ter voorkoming van dubbele belasting. Ik ben benieuwd of er plotseling aparte limieten gaan komen voor gebruikers van octrooiboxen en renteboxen, want ook daarover is discussie met de Commissie mogelijk. Ik heb de tekst van de AMvB nog niet gezien. Ik hoop dat die komt voor de parlementaire behandeling is afgelopen.

Ik wil eindigen met een positieve noot. Ik ben blij dat wij vandaag geopend zijn met een zakelijke discussie over met name de economische aspecten. De tijd die wij hebben voor dit wetsvoorstel is mede om politieke redenen wat verkort. Een aantal discussies moeten mijns inziens nog worden gevoerd. Ik zie dan ook halsreikend uit naar een wet vennootschapsbelasting 2009.

De voorzitter mr.J.W. van den Berge: Ik constateer dat niemand nog het woord wenst en dat het tijd wordt om deze vergadering te sluiten. Wij kunnen terugkijken op een geslaagde en interessante vergadering. Ik dank ieder, de inleiders en de debaters, voor zijn bijdrage aan het slagen van de vergadering. Ik nodig u graag uit voor de borrel. (*Applaus*)